

EBEVEYN KAYBI YAŞAMIŞ ÇOCUKLARI DESTEKLEME REHBERİ

ANKARA, 2024

Editör

Ayşegül YILDIRIM KARA

Hazırlayanlar

İbrahim Kürşat ERGÜT
Sürüye KUTAN

Katkı Verenler

Mustafa BİLİR
Fatma Şadan BEYAZYÜREK
Ezgi GÜRSOY
Deniz Elif ŞANVERDİ
Selen TAŞKIN
Büşra Tuğçe KUŞOĞLU
Mehmet Nuri UYANIK

Tasarım-Dizgi

Beyza Kübra ÇITLAK
Tuğba ASLAN

İletişim

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sokak No: 10/A
Çankaya/ANKARA
Tel: 0 (312) 705 50 00
www.aile.gov.tr

Tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek ve ticari gelir elde etmemek koşuluyla kullanılabilir.

ÖNSÖZ	3
GİRİŞ	4
1. GENEL BİLGİLER	5
1.1. Çocuğun Tanımı	5
1.2. Çocuk Hakları ve Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukların Korunması	5
2. ÇOCUKLARA ÖLÜM HABERİNİ VERMEK	8
2.1. Çocuklara Ölüm Haberini Kim Vermelidir?	8
2.2. Çocuklara Ölüm Haberi Ne Zaman Verilmelidir?	9
2.3. Çocuklara Ölüm Haberi Nasıl Verilmelidir?	9
2.4. Çocuklara Ölümü Açıklarken Karşılaşılan Zorluklar ve Pratik Öneriler	12
2.5. Çocukların Ölüm Hakkında Sahip Oldukları Yaygın Soruların Yönetimi	15
2.6. Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukların Cenaze Törenine Katılımı ...	17
3. YAS VE KAYIP SÜRECİNDE ÇOCUKLARIN DESTEKLENMESİ	18
3.1. Çocuklarda Kayıp ve Yas Süreci	18
3.2. Çocuklarda Yas Evreleri	19
3.3. Çocukta Gelişim Özelliklerine Göre Ölüm Algısı ve Yas Tepkileri	20
3.4. Çocukların Yas Süreci Hakkında Bilinmesi Gerekenler	26
3.5. Travmatik Yas	28
3.6. Yas ve Depresyon Arasındaki Farklar	28
3.7. Yetişkinlerin Yas Sürecinde Kendileri İçin Yapması Gerekenler .	29
4. EBEVEYN KAYBI SONRASI YAPILACAK İŞ VE İŞLEMLER	30
4.1. Ölüm Belgesinin Düzenlenmesi	30
4.2. Ölüm Olaylarının Nüfus Müdürlüğüne Bildirilmesi	30
4.3. Cenazenin Defni	31
4.4. Yurt Dışındaki Ölümler	31
4.5. Vefat Sonrası Yapı Yapılması Gereken Bildirim İşlemleri	31
4.6. Mirasçılık Belgesi (Veraset İlamı)	32
4.7. Miras Araştırması ve Mirasın Reddi	32
4.8. Vergi Dairesine Bildirim: Veraset ve İntikal Vergi Beyannamesi	33
4.9. Miras İntikali	34
4.10. Mirasın Paylaşılması (Taksimi)	35
4.11. Sosyal Güvenlik Kurumuna Bildirim ve Maaş Bağlanması	35

5. EBEVEYN KAYBI YAŞAMIŞ ÇOCUKLARIN HUKUKİ DURUMU	
VELAYET - VESAYET	36
5.1. Çocuğun Velâyeti	36
5.2. Çocuğun Vesayeti	36
5.3. Çocukların Mal ve Gelirlerinin Korunması	40
6. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI TARAFINDAN	
ÇOCUKLARA VE AİLELERE SUNULAN HİZMETLER	42
6.1. Çocuklara Yönelik Hizmetler	42
6.2. Ailelere Yönelik Hizmetler	44
6.3. Engelli Bireylere Yönelik Hizmetler	45
6.4. Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Hizmetler.....	49
6.5. Kadınlara Yönelik Hizmetler	50
6.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Tarafından Sunulan Hizmetler	51
6.7. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çağrı Merkezleri	59
7. DİĞER KURUMLAR TARAFINDAN SUNULAN HİZMETLER VE	
ŞEHİT ÇOCUKLARININ HAKLARI	63
8. EBEVEYN KAYBI YAŞAMIŞ ÇOCUKLAR İÇİN NELER YAPABİLİRİZ? ...	67
BİLGİ VE DESTEK KAYNAKLARI	68
KAYNAKÇA	70

ÖNSÖZ

Bakanlığımız çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek için onları her türlü tehlike ve risklerden koruyacak önlemleri almakta, çocuklara yönelik sosyal hizmet, destek ve yardım faaliyetlerini aile odaklı yaklaşım eksenindeki politika ve stratejiler ile hayata geçirmektedir.

Çocuklara yönelik sosyal hizmet sunumunda ebeveynini kaybetmiş çocuklar başta olmak üzere hassas gruplara öncelik verilmektedir. Mevcut durumda her ne kadar bilimsel gelişmeler neticesinde insanın ortalama yaşam süresi uzamış olsa da; savaşlar, afetler, hastalıklar ve kazalar gibi çeşitli sebeplerle her yıl binlerce çocuk ebeveynini kaybetmektedir. Ebeveynini kaybeden çocuklar sadece duygusal, psikolojik açıdan değil, hukuksal, sosyal ve ekonomik açılardan da etkilenmektedir. Bu sürecin çok boyutlu olarak ele alınması, ebeveyn kaybı yaşamış çocukların yanı sıra, bu çocuklara bakım veren tüm bireylerin desteklenmesi temel politikalarımızdan biridir.

Devletin ve toplumun tüm kesimlerinin ortaklaşa hareket etmesi gereken bu hassas konuda, farkındalığın artırılmasına katkı sağlamayı, ebeveynini kaybetmiş çocuklara daha iyi destek olabilmeyi ve onların bu zorlu sürecini bir nebze olsun kolaylaştırmayı en önemli sorumluluklarımız arasında görüyoruz.

Hazırladığımız bu rehber ile ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara bakım veren, farklı kuruluşlarda ebeveyn kaybı yaşamış çocuklarla çalışan veya bu alana gönüllülük esasıyla katkı sunmak isteyen tüm bireylerin bilgilendirilmesi ve onlara rehberlik yapılması amaçlanmıştır. Yayınımızın içeriğinde çocuklara ölüm haberinin verilmesi, kayıp ve yas sürecinde çocukların psikososyal yönden desteklenmesi, vefat sonrası yapılacak iş ve işlemler, çocuğun velayeti ve vesayetine ilişkin hukuksal konular ile ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara ve ailelere sunulan sosyal hizmet, destek ve yardım programlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Rehberin, alanda önemli bir başvuru kaynağı olacağına ve çocuklarımızın ihtiyaçlarının daha hızlı ve etkin bir şekilde giderilmesine önemli katkılar sunacağına yürekten inanıyorum. Çalışmada emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ
T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı

GİRİŞ

Ölüm, insan yaşamında kaçınılmaz olan en büyük kayıptır. Sevilen birinin kaybıyla başa çıkmak, hayatın en büyük zorluklarından biridir. Kayıp; üzüntü, kaygı, kızgınlık, suçluluk, özlem ve eksiklik hissi gibi birçok duyguyu beraberinde getirmektedir. Yas ise kayba verilen doğal ve gerekli bir tepkidir (Viorst, 1986).

Çocuklar da yaşamları boyunca birçok kayıpla karşılaşmakta ve bu kayıpların ardından derin bir keder yaşamaktadırlar (Favazza ve Munson, 2010). Özellikle ebeveyn kaybı şeklinde gerçekleşen yoğun yüklü bir acıyla baş etmek çocuk için oldukça güçtür (Balk vd., 2011). Kayıp karşısında yetişkinler bile çoğu zaman duygularını ifade etmekte ve uygun kelimeler bulmakta zorlanmaktadır. Benzer şekilde, çocuklar da genellikle nasıl hissettiklerini ifade edecek cümleler kurmakta güçlük çekmektedir. Çünkü çocuklar deneyimledikleri üzücü bir olayı anlamlandırmak ve açıklamak için yetişkinler kadar gerekli olan bilişsel ve duygusal yeteneğe sahip değildir. Bu sebeple kayıp hakkında konuşmak yerine duygularını davranışlarıyla, oyunlarıyla ve etkileşimleriyle aktarmaya çalışırlar (Axline, 2019). Kimi çocuk kayba dair daha fazla konuşurken kimisi hiç konuşmayabilir. Kimisi ise üzüntülü bir halden bir anda hareketli bir oyuna geçerek gülüp eğlenebilir. Çocuğun konuşmaması ya da başka şeylerle ilgileniyor olması kayıptan etkilenmediği anlamına gelmez. Bazı çocuklar içlerinde yaşadıkları, çözemedikleri bu duygularını sinirlenme, yıkıcı davranış gösterme, uyku problemleri yaşama, derslere odaklanamama, okuldan kaçma gibi olumsuz davranışlarla ya da fiziksel birtakım şikâyetlerle (baş ağrısı, mide ağrısı gibi) açığa çıkarabilirler (Pomeroy ve Garcia, 2011).

Sözlü ya da sözsüz tüm davranışlar, duygularının anlaşılmasını bekleyen bir çocuğu işaret eder. Ancak ne yazık ki uzun yıllar boyunca ölüm karşısında yas tutan çocukların tepkileri anlaşılammıştır. Bu sebeple yas tutan çocukları görebilmek, duyabilmek ve ihtiyaçlarına karşılık verebilmek önemlidir (Kılıç Ceyhan, 2023). Bu noktada da tıpkı yetişkinlerin yasları gibi çocukların yaslarının da eşsiz ve bireye özgü olduğu unutulmamalıdır. Çocukların gelişim dönemlerine, geçmiş deneyimlerine ve kişilik özelliklerine göre ölüme verdikleri tepkiler değişebilir ve çocuklar ergenlik dönemiyle beraber ölümün temel kavramlarını anlamaya başlarlar (Massat vd., 2008)

Vurgulanması gereken bir diğer nokta da yas doğal ve akışında müdahale gerektirmeyen bir süreçtir (Bonanno, 2019). Birçok yas tutan insan, uzman desteği almaksızın kendi kendine daha iyi hisseder hale gelebilmektedir. Bu durum çocuklar için de geçerlidir. Ancak yasa verilen fiziksel, duygusal, davranışsal tepkiler giderek yoğunlaşıyorsa, uzun bir süreye yayılıyorsa, çocuğun hayatını olumsuz etkiliyorsa profesyonel yardım gerekebilir.

1. Genel Bilgiler

1.1. Çocuğun Tanımı

Türk Dil Kurumu, çocuk kavramını "Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız" olarak tanımlarken, Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yanı sıra Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu'nda, on sekiz yaşını doldurmamış kişiler çocuk olarak kabul edilmiştir.

İnsanın gelişim sürecinin en önemli safhasını çocukluk dönemi oluşturmaktadır. Çocukluk kavramı biyolojik özelliklerinin yanı sıra toplumsal ve kültürel kökleri olan bir kavramdır (Dirican, 2018). Çocuk ve çocukluk kavramına farklı toplumlar tarafından dini değerler, kültür, gelenek, bilimsel, sosyal ve hukuksal yaklaşımlar çerçevesinde değişik anlamlar yüklenmiş, çocuk ve çocukluk kavramı için çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Tarihte ve günümüzde çocuk ve çocukluk kavramları; insan yaşamında biyolojik gelişimin ilk evresi, bilgi, kimlik ve kültürün devamı, masumiyetin simgesi olarak tanımlanmaktadır.

1.2. Çocuk Hakları ve Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukların Korunması

İnsan yaşantısının ilk evresini oluşturan çocukluk dönemi, çocuğun belli kazanımları edinebilmesi için önemli bir zaman dilimini ifade etmektedir. Çocuğun çevresindeki risklere karşı savunmasız olması ve yetişkinler gibi kendini koruyamaması nedeniyle çocuğun korunması için gerekli tedbirlerin yetişkinler ve devletler tarafından sağlanması ve çocuğa yönelik bazı hakların tanınması gerekli görülmüştür.

Çocuk hakları kavramı farklı kültür ve medeniyetlerde kendine yer bulmuştur (Canan, 1980). Medeniyetimizde de çocuklara ayrı bir değer ve önem verilmekle birlikte, çocuk hakları kavramı olarak özellikle 20. yüzyılda birçok sözleşme, protokol ve strateji belgesi ile görünür kılınmıştır. 1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi, günümüzde insan hakları belgeleri arasında en çok kabul gören sözleşme konumundadır. Sözleşmede çocuklar ile ilgili yaşama, gelişme, korunma ve katılım gibi birçok hakka yer verilmiştir.

Uluslararası hukukta olduğu gibi Türk hukukunda da çocukların korunması ve çocuklar için yetişkinlerden farklı hükümlerin belirlenmesi sağlanmıştır (Akbulut, 2013). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası başta olmak üzere Türk Medeni Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Sosyal Hizmetler Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu gibi birçok yasal düzenleme ile çocukların korunması ve haklarının güvence altına alınması sağlanmıştır.

1. Genel Bilgiler

Sosyal Hizmetler Kanunu ile çocukların korunması ve haklarının sosyal hizmetler bağlamında güvence altına alınarak çocuklara sosyal hizmetlerde öncelik verilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Kanunun 3. maddesinde korunma ihtiyacı olan çocuk "Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; 1. Ana veya babasız, ana ve babasız, 2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, 3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen, 4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen" şeklinde tanımlanmıştır (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983). Ayrıca bu kanunda korunma ihtiyacı olan çocuğun tespiti, bakımı, eğitim ve öğretimlerinin sağlanması ve istihdam edilmelerine yönelik hükümlere de yer verilmiştir.

Çocukların anne ve/veya babalarını kaybetmiş olmaları, doğrudan devlet tarafından koruma altına alınacakları anlamına gelmemektedir. Çocukların aile, akraba veya yakınları yanında yaşama imkânlarının ortadan kalkması ve korunma ihtiyacının tespit edilmesi halinde, çocuklar korunma altına alınmaktadır. Koruma altına alınan çocuklar da öncelikli olarak yine koruyucu aile, evlat edinme gibi aile odaklı hizmetlere yönlendirilmektedir. Bu hizmetlerden faydalanamayan çocuklara ise sosyal hizmet kuruluşlarında bakım hizmeti sunulmaktadır.

1.3. Çocuklarda Gelişim Dönemleri

İnsan yaşamında çocukluk dönemi büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşimli olarak en hızlı geliştiği dönemdir. Her gelişim döneminin kendine özgü ihtiyaçları, farklılıkları ve özellikleri vardır (Aral ve Baran, 1981).

Çocukların gelişim dönemi özellikleri ve bireysel farklılıkları konusunda bilgi sahibi olunması, onlara sunulan eğitsel, sosyal, psikolojik hizmetlerde ve çocuklarla kurulan iletişimde yarar sağlayacaktır.

Çocukların gelişimlerini anlamak ve gelişim özelliklerini açıklamak amacıyla farklı araştırmacılar tarafından çeşitli kuramlar geliştirilmiştir. Bu rehber bağlamında, ölüm gibi soyut kavramların çocuğa açıklanması konusunda fikir vermesi amacıyla Jean Piaget'nin 'Zihinsel Gelişim Kuramı' ele alınmıştır.

Piaget'nin (1962) zihinsel gelişim kuramına göre çocukluk döneminde zihinsel gelişim; duyu-motor dönemi, işlem öncesi dönem, somut işlemler dönemi ve soyut işlemler dönemi olmak üzere 4 ana evrede incelenmektedir. Bu dönemler basitten karmaşığa doğru ve yavaş yavaş ilerlemektedir. Her dönemin özelliği kendinden sonra da devam etmekle birlikte dönemlerdeki geçiş süreci çocuktan çocuğa değişebilmektedir (Akt. Elibol, 2020).

1. Genel Bilgiler

Duyu-Motor Dönemi (0-2 Yaş)

- Bu dönemde bebek dış dünyayı keşfetmeye ve duyu organları aracılığıyla nesneleri tanımaya başlar.
- Yeni doğan bebekler reflekslerini kullanarak çevresiyle etkileşim kurar.
- Nesnelerin sürekliliği kazanılır; çocuk duyularıyla algılayamadığı nesnelerin var olmaya devam ettiğini anlamaya başlar. Örneğin annesi odadan çıkınca annesinin yok olmadığını bilir.

İşlem Öncesi Dönem (2-7 Yaş)

- Mantık gelişmeye başlar, ancak yüzeysel düşünme biçimi hâkimdir.
- Bu dönemdeki çocuk aritmetik işlemleri yapabilme konusunda yetersizdir.
- Bu dönemde çocuklar benmerkezcidir. Herkesin dünyayı kendisi gibi algıladığını düşünür. Cansız nesnelerin duyguları, düşünceleri olduğunu zanneder; hayali arkadaşları ve sembolik oyunları vardır.
- Bu dönemde çocukta sistematik düşünme gelişmediği için nesneleri dış görünüşlerine göre değerlendirir. Örneğin; uzun ve kısa iki farklı bardağa aynı miktarda su konulduğunda bu dönemdeki çocuk uzun olan bardakta daha fazla su olduğunu söyler

Somut İşlemler Dönemi (7-12 Yaş)

- Bu dönemde çocuklarda mantıksal düşünce gelişmiştir, çocuklar somutlaştırılan problemleri çözebilirler.
- Farklı sınıftaki varlıkları hiyerarşik olarak düzenleme, gruplara ayırma becerisi oluşur.
- Bu dönemde çocuğun düşünce yapısı toplum merkezci bir yapıya dönüşür; çocuk diğer insanların kendisinden farklı düşünebileceğini anlar.
- Bu dönemdeki çocuk ölüm, eşitlik, adalet, haklar gibi soyut kavramları anlamakta güçlük çeker

Soyut İşlemler Dönemi (12 Yaş ve Sonrası)

- Sistematik düşünme yapısı gelişmeye başlamıştır; karar alırken geçmiş düşüncelerden ve farklı yaklaşımlardan yararlanır.
- Soyut, teori veya gerçek durumlarla çelişen durumlara karşı mantık yürütebilir.
- Toplumsal olaylarla ilgilenmeye başlar; ölüm, eşitlik, erdem, ahlak gibi soyut kavramları anlar.

Çocukların zihinsel gelişim süreçleri dikkate alınarak, ebeveyn kaybı yaşaması gibi hassas durumlarda çocuğun algısına, ihtiyaçlarına ve gelişim düzeyine göre çocuğa durumun açıklanması ve yaklaşım biçiminin belirlenmesi çocuğun üstün yararı için gereklidir.

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

Hayatında önemli olan ve bağ kurulan bir canlının ölümü herkes için hayat düzenini değiştirebilecek bir olaydır. Yetişkinler, hayatları boyunca çeşitli kayıplar, büyük acılar ve hayal kırıklıkları yaşayarak geniş bir yaşam tecrübesine sahip olurlar. Ancak çocuklar, zor durumlarla ve duygularla başa çıkma konusunda çoğunlukla deneyimsizdir; özellikle de sevilen ve güvenilen birinin ölümü yaşandığında yetişkin desteğine ihtiyaç duyarlar.

Anlayışlı bir yetişkinin rehberliği olmadan, bir çocuk için ölümü anlamak kafa karıştırıcı, bunaltıcı ve hatta ürkütücü bir süreç olabilir. Geride kalan aile, akraba, yakınlar, öğretmenler ve çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin çocuklara ölümü sağlıklı ve en iyi şekilde açıklama konusunda bilgi sahibi olması gereklidir.

Ebeveynler, çocuklarını üzüntüden ve acılardan korumak isteyebilir. Bu doğal ebeveyn güdüsünü, ölüm ve ölmek hakkında konuşmak gibi ağır gerçekler hakkında dürüst ve açık olma arzusuyla dengelemek zor olabilir. Bu nedenle çocuklarla ölüm hakkında konuşmadan önce çocuğun gelişim dönemi özelliklerini ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak konuşmayı planlamak, bu zorlukların daha güvenli bir şekilde üstesinden gelinmesine yardımcı olacaktır.

2.1. Çocuklara Ölüm Haberini Kim Vermelidir?

Çocuklara ölüm haberini vermek yetişkinler için zor ve duygu yüklü bir deneyim olabilmektedir. Ölüm haberini veren kişi çocukla duygusal bağı olan, çocuğun tanıdığı ve yakınlık duyduğu biri olmalıdır. Çocuğun bu haberi ebeveyninden duyması ona güven sağlar.

Eşini kaybeden bir ebeveyn için çocuğuna bu haberi vermek zorlayıcı olabilir. Bu konuşma sırasında ebeveynin duygularının yüzeye çıkması, ağlaması sorun değildir. Ebeveyn, konuşamayacak kadar sıkıntılı hissediyorsa, çocuğun tanıdığı ve bağ kurduğu bir aile üyesinden veya arkadaşından destek isteyebilir; konuşmanın bir kısmını birlikte yapmalarını önerebilir.

Çocuklara ölüm haberini vermeye başlamadan önce çocukla konuşmayı ertelemeyi gerektirecek akut bir durum bulunmadığından, çocuğun sağlığının risk altında olmadığından emin olunmalı ve çocukla rahat iletişim kurulacak ortam hazırlanmalıdır. Ölüm haberi vermek için çocukla yalnız kalmak, çocuğun duygularını rahatça ve çekinmeden ifade edebilmesi açısından önemlidir.

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

2.2. Çocuklara Ölüm Haberi Ne Zaman Verilmelidir?

Çoğu insan çocukları koruma çabasıyla ölüm haberini çocuklardan saklamak isteyebilir. Ancak çocuklara ölüm haberi mümkün olan en uygun ve kısa zamanda açıklanmalıdır. Ölüm haberinin çocuktan uzun süre saklanması sakıncalıdır. Dürüstçe ve erkenden konuşmak birçok yönden sürecin daha kolay atlatılmasını sağlar. Çünkü çocuklar yetişkinlerdeki duygusal değişimleri ve evdeki farklılıkları hissettiğinde; bu durum çocuklarda belirsizlik, korku ve endişeye yol açabilir, yetişkinlere olan güvenini sarsabilir.

Bilgi verilmeyen çocuk, yaşananları kendi hayal dünyasında daha korkulu ve endişeli olaylarla kurgulayabilir. Ayrıca çocuğun ölüm haberini tanımadığı insanlardan ve uygun olmayan şekilde öğrenmesi çocuğun bu durumdan daha kötü etkilenmesine neden olabilir. Bu sebeple, güvenilir ve tanıdık yetişkinler çocuğa ne kadar erken ve doğru bilgi verirse; çocukların bu haberi kazara veya daha az destekleyici bireylerden duyma olasılığı azalır. Böylece çocuğun ihtiyacı olan güven duygusu güçlenmiş olur. Güven duyan çocuk kendini yalnız hissetmez, ailenin bir parçası olarak görür.

2.3. Çocuklara Ölüm Haberi Nasıl Verilmelidir?

Çocuğun bakımından sorumlu olan kişiler ölüm haberini verme konusunda ikna olsalar bile, bu üzücü haberi çocuklara nasıl vereceklerine karar vermekte zorlanabilirler. Ailelere, çocuğa bu bilginin nasıl verileceği konusunda yardımcı olacak bazı stratejiler şu şekilde özetlenebilir.

“

Ölüm Haberinin Verileceği Ortamı Düzenleyin

- Ölüm haberini vermek için çocuğun alışkın olduğu ve kendini güvende hissettiği bir ortam hazırlanması önemlidir.
- Konuşma esnasında çocukların dikkatini dağıtacak bilgisayar, televizyon ve diğer elektronik aletlerin kapalı olması yararlı olur.
- Küçük çocuklara ölüm haberini verirken görüşme ortamında oyuncak bebek, oyun seti, renkli kitaplar, boya kalemleri gibi materyaller bulundurulması, açıklamayı somutlaştırması için yararlı olabilir. Ayrıca oyun, çocuklara duygu ve düşüncelerini ifade etme fırsatı sunan ve sevilen bir etkinliktir. Bu sebeple duygusal olarak zorlayıcı bilgileri edinme konusunda oyunun iyileştirici gücünden faydalanılabilir.
- Eğer hastanede ya da halka açık bir yerdeyseniz, kapıya içerde görüşme olduğunu işaret eden bir yazı yazılmasında fayda vardır. Böylece görüşmenin bölünmemesi ve dikkatin dağılmaması sağlanarak rahat bir ortam oluşturulabilir.

”

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

Ölüm Haberini Verirken Basit ve Sade Bir Dil Kullanın

- Etkili bir iletişimin en önemli adımlarından biri göz teması kurmaktır. Çocuklarla iletişim kurarken onların göz hizasına gelerek konuşmak çocuğun konuşulanları daha iyi anlayıp yorumlamasını, kendini değerli ve önemli hissetmesini sağlar.
- Konuşmada kullanılacak ifadeler çocuğun yaşı, kişilik özellikleri ve gelişim durumuna göre hazırlanmalıdır.
- Ölüm haberi sade, açık ve basit bir dille anlatılmalı, uzun ve karmaşık cümlelerden kaçınılmalıdır. "Konuşması benim için de zor olan bir bilgi vermem gerekiyor" gibi bir giriş yapılabilir. **"Bugün üzücü bir haber aldık, annen/baban öldü."** veya **"Annen/baban uzun süredir tedavi görüyordu, hastaneden arayıp annenin/babanın öldüğünü haber verdiler. Hepimiz çok üzgünüz."** gibi kısa ve net ifadeler kullanılabilir.
- Çocuğa, duygusal destek olmak için sarılmak, çocuğun ellerini tutarak fiziksel temasta bulunmak güven verebilir.
- Konuşma sırasında yetişkinlerin doğal davranması, duygularını yansıtmaması ve üzgün olduklarını dile getirmesi önemlidir.
- Ailelerin çocuklarına dini bilgiler ile ölümü açıklama durumu olabilir. Kayıp, ebeveynler tarafından bir dini inanç çerçevesinde açıklanırken çocuğu korkutmadan ve özendirmeden açıklama yapılmalıdır. Cehennem korkusu ya da cennetin çok özendirilmesi gibi detaylardan kaçınılmalıdır.

Çocuklara İhtiyaçlarına Göre Bilgi Verin

- Çocuklara ölümü açıklarken ölümü tarif etmek için kısa ve anlaşılır ifadeler kullanılabilir: **"Her canlı bir gün ölür, bu hayatın kuralıdır. Birisi öldüğünde vücudu çalışmayı bırakır, acı çekmez; yeme, içme veya nefes alma ihtiyacı hissetmez."**
- Hayvanlar, bitkiler üzerinden verilen örneklerle ya da uzmanlar tarafından hazırlanmış metaforik hikayelerle durumu daha kolay anlaması sağlanabilir. **"Bir çiçeğin önce yeşerip, büyüüp sonra solup öldüğü gibi insanlar da doğar büyür ve ölürlər."** gibi örnekler verilebilir.

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

- Bazı çocuklar, belli bir zaman geçtikten sonra diğer çocuklardan daha fazla bilgiye ihtiyaç duyar ve açıklama isteyebilir. Çocuk kafa karışıklığı yaşadığı kısımları sizinle paylaştığı zaman merak ettiği kadarını ona anlatabilirsiniz.
- Eğer birden fazla çocuk varsa tüm kardeşlerin olduğu bir ortamda ölüm haberini vermek güven hissi oluşturur ve aile bağlarını güçlendirir. Küçük çocuklar bilgilerin tamamını anlamayabilir ve bu sorun değildir. İlk görüşmeden sonra her çocukla ayrı ayrı görüşme yapılabilir.

Çocuğa Ölümü Anlatırken Nelerden Kaçınacağınızı Bilin

- Çocuğun ağlama, üzülmeye, öfke, kaygı gibi duyguları dilediği gibi yaşamasına izin verin. **"Ağlama, üzülmeye, sağlam dur, ağla rahatlırsın, konuş açılırsın."** gibi ifadeler kullanmayın.
- **"Daha kötüsü de başına gelebilirdi, tüm aileni kaybedebilirdin, en azından sen yaşıyorsun, haline şükret, her şey düzelir, ölenle ölmüzsün."** gibi teselli amaçlı söylenen ifadelerden kaçınılmalıdır.
- Çocuğa yaşına uygun olmayan sorumluluklar yüklemeyin, **"Evin hanımı veya beyi artık sensin."** veya **"Koca adam oldun."** gibi ifadeler kullanmayın.
- 12 yaş altı çocuklar somut düşünür. Bu nedenle ölümü somut olarak anlatın. **"Öldü, yaşamıyor, nefes almıyor"** gibi somut tanımlamalar yapın. 5 yaş üstü çocuklara yaşam döngüsünden ve ölümün evrenselliğinden bahsedin. 6 yaş öncesi çocuklar ölümü tam olarak anlayamaz ve ölen kişinin geri geleceğini düşünürler. Ölen kişinin gelmeyeceğini açık olarak söyleyin. Çocuk ölen kişinin ne zaman geleceğini tekrar tekrar sorabilir, bu durumda sorularına şefkatle ve doğru şekilde cevap verin.
- Ölümü uykuya benzeterek anlatmak çocuğun uykuda kendisinin de ölebileceği fikrinin gelişmesine ve dolayısıyla uyku problemleri yaşamasına neden olabilir.
- Ölmek, vefat ve ölüm kelimeleri doğrudan kullanılmalıdır. **"Uzağa gitti, göğe yükseldi, Allah yanına aldı, kaybettik, derin bir uykuya daldı ya da uyuyor."** gibi ifadeler kafa karıştırıcı olabilir. **"Kaybolduysa hadi onu arayalım."** şeklinde çocuklardan geri bildirimler alma olasılığı artar.

ÖNEMLİ

Bazı çocuklar ebeveynin veya kardeşinin ölümünü öğrendikten sonra normal yaşantısına kısa sürede devam edebilmektedir. Bazı çocuklar, yeni durumlara ve ortamlara uyum sağlama konusunda yetişkinlere göre daha yetenekli olabilirler.

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

2.4. Çocuklara Ölümü Açıklarken Karşılaşılan Zorluklar ve Pratik Öneriler

Bir çocuğa ölüm kavramını açıklamak genellikle birçok yetişkin tarafından endişe verici bir sorumluluk olarak görülür. Çocuklara ölüm açıklanırken yaşanan çeşitli zorluklar ve bu zorlukları aşma yolları şu şekilde özetlenebilir:

Tüm sorulara cevap veremeyeceğinizden korkabilirsiniz:

Çocukların ölüm durumuyla ilgili daha az deneyime sahip olmaları, bu konuyu yeterince bilmemeleri nedeniyle ölümle ilgili akıllarında soru işaretleri oluşabilir. Sorularla yaşanan değişikliği, durumu, duyguları keşfetmek ve anlamlandırmak isteyebilirler.

Fakat yetişkinler olarak tüm soruların doğru yanıtlarına sahip olamayabilirsiniz veya nasıl cevaplayacağınız konusunda endişelenebilirsiniz.

ÖNERİ

Çocukların tüm sorularına cevabınız olmayabilir, bu normaldir.

Bu zor dönemde onlara rahatlatıcı, sevgi dolu bir ortam sağlamak ve onlar için güvenli bir liman olabilmek önemlidir. Yanıtlayamadığınız sorularda dürüstçe cevabı bilmediğinizi söyleyerek bunu araştıracağınızı belirtmeniz ve öğrenince ona geri dönüş yapmanız gerekir.

Özellikle küçük çocuklarla konuşmak zor olabilir:

Ölüm gibi tüm insanları etkileyen ve duygu, davranış değişikliğine sebep olan karmaşık bir konu üzerine konuşurken çocuk tarafından anlaşılıyor olduğunuzu bilmek ve aynı zamanda çocuğun sorularını ve düşüncelerini anlamak zor olabilir.

ÖNERİ

Küçük çocuklarla ölüm konusunu konuşurken ve sorularını cevaplarken dürüst olmak, kısa cevaplara bağlı kalmak, çocuğun durumu anlamasına yardımcı olabilir. Küçük çocuklara ölümü açıklarken ölen kişi için nefes almama gibi örnekleri kullanmak faydalı olabilir. Örneğin: “İnsan öldüğünde nefesi durur, kalbi atmaz ve bir daha asla çalışmaz. İnsan öldüğünde artık hareket edemez, acıkmaz ve üşümez.” gibi ifadeler kullanılabilir.

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

Çocukların "**Buna ben mi sebep oldum?**" şeklindeki soruları olabilir: Çocuklar genellikle düşüncelerinin ya da isteklerinin etraflarındaki dünyayı etkileyebileceğine inanırlar. Bu inanç, onların gelişiminin doğal bir parçası olmakla birlikte, ölüm olaylarından da kendilerini sorumlu hissetmelerine neden olabilir. Örneğin; Annesini üzdüğü için ya da onun sözünü dinlemediği için annesinin öldüğünü düşünebilir.

ÖNERİ

Çocuğa ölüme ve ölümün sebeplerine ilişkin doğru bilgiler verildiğinde endişe ve suçluluk duyguları hafifleyebilir. Ayrıca, bazen çocuklar bu duygularını açıkça ifade etmeyebilirler; onları dinlemek ve anlamaya çalışmak, sorularını yanıtlamak önemlidir.

Çocukların kendilerini ifade etmelerini sağlayacak çeşitli yollar bulmalarına destek olabilirsiniz. (Bir kâğıt ve kalem ile resim çizmek, sevdiği bir peluş oyuncak ile etkileşim kurmasını sağlamak gibi)

Çocukları yeterince rahatlatamamak veya destek olamamaktan korkabilirsiniz:

Ebeveyn kaybından sonra çocuklar korku, endişe, üzüntü, öfke ve isyan gibi duygular yaşayabilir. Siz de bu süreçte yeterince destek olamadığınızı düşünebilirsiniz. Bu tepkilerin hepsi doğaldır ve kabul edilmelidir.

ÖNERİ

Yas sürecinde çocuğun her türlü duygusunun doğal olduğunu, duygularını kaygı duymadan, yargılanmaktan korkmadan deneyimlemenin ve paylaşmanın çocuklar için gerekli olduğunu bilerek nasıl hissetmek istiyorsa öyle hissetmesi gerektiğini ve her zaman yanında olduğunuzu ona hissettirmeniz, duygularını anlamaya çalışmanız önemlidir. Ancak çocuğun yaşadığı yoğun duyguların altı aydan uzun sürmesi halinde uzman desteği alınması gerektiği unutulmamalıdır. Kayıpla birlikte çocukta kendine zarar verici davranışlar, eğilimler, sözlü ifadeler görülüyorsa; **çocuk kayıp sonrası duygusal ve fiziksel tepkileri bir arada ve yoğun olarak gösteriyorsa; çocuğun tepkileri gelişimine zarar verecek özellikte ise zaman geçirmeden uzman desteği almak gerekir. Bunlar dışında çocuğun verdiği tepkiler altı ay içinde azalmıyor, yoğun olarak devam ediyor, artıyor ve/veya çeşitleniyorsa da yine uzman desteğine ihtiyaç olduğu anlamına gelmektedir.**

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

Çocuğun kendisine kimin bakım vereceğiyle ilgili endişeleri olabilir:

Birincil destek ve güven kaynağı olan bağlanma figürlerini kaybeden çocuk kendini savunmasız, çaresiz, geleceğe dair umutsuz ve yalnız hissedebilir. Dolayısıyla bir ebeveynini kaybeden çocuk diğer ebeveyninin de ölebileceğine ilişkin endişe duyabilir.

ÖNERİ

Çocuğu dinlemek ve duygularını anlamaya çalışmak önemlidir. Ona, kendisine bakacak yaşa gelene kadar bakılacağına dair güvence verilmelidir. Bu süre boyunca onları önemseyen, destek olabilecek diğer yetişkinlerle (aile üyeleri, öğretmenler gibi) etkileşimde olmaları kendilerini güvende hissetmelerine yardımcı olur.

Çocuğu desteklemeye çalışırken kendi üzüntünüzle de uğraşıyor, kendinizi yeterince güçlü hissetmiyor olabilirsiniz:

Çocuklara ölümü açıklamaya çalışırken aynı zamanda kendi üzüntünüzle baş etmeye çalışıyor olabilirsiniz. Üzüntüyle başa çıkarken, zayıflık göstermekten, çocukları üzmetten veya güvensiz hissettirmekten endişelenen birçok ebeveyn, çocuklarının önünde ağlamaktan ve üzüntüsünü göstermekten çekinebilir.

ÖNERİ

Çocuklar, etraflarındaki yetişkinleri izleyerek sağlıklı yas tutmanın yollarını ararlar. Yakınınızın ölümü gibi önemli bir durumda sizin de üzülmeyiz, ağlamanız normaldir.

Çocuğunuzun, duygularınızı yaşadığınızı görmesine izin vermek, onun da kendi duygusunu rahatça yaşamasına ve bu duyguların normal olduğunu kabullenmesine yardımcı olur.

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

Çocuklar sizi daha da üzeceği endişesiyle duygularını saklayabilir:

Çocuklar bazen tek kalan ebeveynini daha da çok üzeceği endişesiyle kendi duygularını ve konuyla ilgili düşüncelerini paylaşmak istemeyebilir.

ÖNERİ

Ebeveynin veya bakım verenin ölümle ilgili duygularını ve düşüncelerini çocuğun yaş ve gelişimine uygun olarak çocukla paylaşması, çocuğun da paylaşımı için cesaretlendirici olabilir. Bu noktada, kederli olsanız bile hala çocuğunuzla ilgilenebileceğinize dair güvence vermeniz faydalı olacaktır. Ayrıca siz üzgünken çocuğunuzun neler yapabileceğine (sarılmak, su getirmek, mendil getirmek gibi) ilişkin önerilerde bulunmak bu süreci birlikte atlatmanıza yardımcı olacaktır.

2.5. Çocukların Ölüm Hakkında Sahip Oldukları Yaygın Soruların Yönetimi

- Çocuklara ölümü açıklamanız esnasında, çocuğunuzun muhtemelen ölüm, ölüm süreci ve ölümden kimin ve neyin etkileneceği ile ilgili soruları olacaktır. Çocuğun sorularına cevap vermeden önce yetişkinlerin çocuğun sorusundaki ihtiyacı görmesi önemlidir.
- Çocuk kaygı, korku duyuyor olabilir ve duygusunun fark edilmesine ihtiyacı olabilir ya da kendisine ne olacağı, kiminle nerede yaşayacağını merak ediyor olabilir ama direkt bunu sormaz veya sadece ölümü merak edip bilgi sahibi olmak için de sorabilir. Bu sebeple çocuğun yaşı göz önünde bulundurularak çocuğun aslında neden bu soruları sorduğunu anlamaya çalışmak yardımcı olabilir. Hatta bazı zamanlar, kaygı, korku, üzüntü duygularını yoğun yaşamadığı daha rahat olduğu zamanlarda sorduğu sorulara **"Sen ne düşünüyorsun bu konuda?"** diye soruyu tekrar ona yöneltmek çocuğun da zihninden geçenleri anlamaya yardımcı olacaktır.
- Çocuk sorusu hakkında aslında kendisi de düşünmüştür ve bir fikri vardır. Böylelikle, meseleyi nasıl anlamlandırdığını, kendisine, kişilere ve durumlara yönelik suçlayıcı ve çarpık düşüncelerinin olup olmadığı da görülmüş olur. **Daha sonra kendisine iyi gelecek şekilde düşüncelerinin yapılandırılmasına yardımcı olunabilir.**

Bir çocuğun tüm sorularına cevabınız olmayabileceğini kabul etmelisiniz. Cevaplarını bilmediğiniz sorular için "Bilmiyorum" demekten çekinmemek gerekir. Çocuğa şu şekilde bir açıklama yapılabilir: "Bunun cevabını ben de bilmiyorum. İstersen senin için bunu araştırabilirim ve sonra konuşabiliriz" denebilir. Fakat daha sonra mutlaka çocuğa geri bildirim verilmelidir.

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

Aşağıda, özellikle küçük çocuklar tarafından ölüm hakkında sıklıkla sorulan sorulara ve bu sorulara en iyi nasıl yanıt verileceğine dair bazı önerilere yer verilmiştir.

Ben ölecek miyim?

"Yaşayan tüm canlılar bir gün ölecek. Ancak çocuklar daha hayatın başındadır ve yaşayacakları uzun yıllar vardır."

Sen ölecek misin?

"Her canlı gibi ben de bir gün öleceğim. Yetişkinler normalde uzun yaşar ve çocuklarının yetişkin olana kadar büyüdüklerini görürler."

İnsanlar neden ölür?

"Bunun birçok sebebi vardır. Yaşlılık, kaza veya ciddi bir hastalık nedeniyle insanlar ölebilir. Çok uzun yıllar yaşamak, yaşlılığın getirdiği fiziksel, duygusal ve sosyal alanlardaki zorluklar sebebiyle insanlar için zor olabilir."

Hastalanırsam ben de mi öleceğim?

"Her hastalık ölüme neden olmaz. Hasta olduğumuzda sağlıklı yaşamaya özen gösteririz ve bir süre sonra iyileşiriz ya da daha ciddi durumlarda doktora gideriz. Doktor seni muayene eder, tedavi uygular ve iyileşmeye başlarsın."

İnsanlar öldüklerinde nereye gider?

"Bir kişi öldüğünde vücudu çalışmayı bırakır ve tekrar çalışamaz, mezarlıkta toprağın altına gömülür. Artık geri gelmez ve orada kalır ama biz yanına ziyarete gidebiliriz. Birbirimizi göremeyiz fakat ona dua edebilir, özlediğimizde fotoğraflarına bakabilir ve videolarını izleyebiliriz."

Ölen kişi geri gelir mi?

"Hayır, geri gelmez ama hep kalbimizde ve hatıralarımızda kalır, seni sevmeye devam eder; biz de onu sevmeye devam ederiz, onu her özlediğimizde dua edebilir, sevgimizi gönderebiliriz. Fotoğraflarına ve videolarına bakabiliriz."

Ölen kişi bizi görür mü?

"Hayır, görmez. Ancak, yaşasaydı yapacağımız güzel davranışlar sebebiyle mutlu olurdu. Örneğin bizim iyi insan olmak, faydalı işler yapmak, meslek sahibi olmak, yaşamını dürüst bir biçimde sürdürmek gibi güzel davranışlar göstermemiz onu mutlu ederdi."

Annem/babam benim yüzümden, yaramazlık yaptığım için mi öldü?

"Hayır. Annen/baban yaramazlık yaptığın için ölmedi. Senin düşüncelerin ya da davranışların bir insanı öldürmez. (Ölen kişinin ölüm nedeni söylenebilir.) Örneğin; "Annen/baban kalbi rahatsız olduğu için öldü." denilebilir."

2. Çocuklara Ölüm Haberini Vermek

2.6. Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukların Cenaze Törenine Katılımı

Çocukların ve gençlerin ölen kişiye veda etmesine izin vermek, yas tutma sürecinin başlangıcı için önemlidir. Ülkemizde cenaze ve yas sürecinde bölgelerin kültürüne ve geleneklerine özgü uygulamalar yapılmakta ve merasimler düzenlenebilmektedir. Bu merasimlerin bazılarında küçük çocukların katılması uygun olmayabilir. Ancak cenaze merasimleri bir çocuğun ölümü anlaması için hayati önem taşır. Çocukların yaşına göre genel olarak cenaze töreninde neler yapılacağından bahsedilir ve onlara cenaze törenine katılıp katılmama konusunda tercihleri sorulabilir veya çocuğun kayıp sürecinden etkilenme düzeyine göre bu karar yetişkinler tarafından verilebilir. Cenaze töreninde çocuğu ne beklediğiyle ilgili ona bilgi vermek en önemli noktadır. Orada görecekları, duyacakları, hissedecekleriyle ilgili ihtiyaç duyabileceği bilgiler sunulmalıdır. Cenaze törenine katılmanın da katılmamanın da normal ve kabul edilebilir olduğu belirtilir.

Önemli olan nokta, çocukları zorla cenaze törenine göndermeye çalışmanın veya çocuğun bu törene katılmasını ısrarla engellemenin çocuğa zarar verebileceğini bilmektir. Burada yapılması gereken, çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine göre kısaca bilgi vererek onu bu törene hazırlamaktır. Gitmek istemeyen çocukları zorla götürmenin sakıncaları olabileceği gibi, gitmek isteyen çocukları da engellemek bir o kadar hatalı olacaktır (Pattison, 1977, Akt. Köylü, 2004).

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

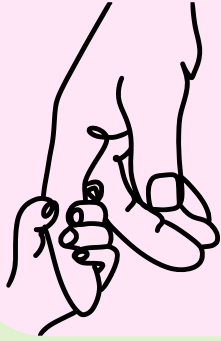

Yas; ölüm, kayıp veya felaket karşısında gösterilen sağlıklı ve doğal bir tepkidir. Her bireyin yaşamında birçok kayıp veya kayıp tehdidi bulunmaktadır. Sevilen bir kişinin ölümü, organ kaybı, başka şehre taşınmak, işten ayrılmak, göç etmek, boşanmak, okul değişikliği gibi bireyler için zorlayıcı olabilen yaşam deneyimlerinde de yas tutulabilir.

Ölüm ise en acı veren kayıp türü olarak kabul edilmektedir. Her insan gibi çocuklar da sevdiği birinin ölümü durumunda bireysel farklılıklar olsa da benzer duygular ve tepkiler gösterir.

Çocukların gelişimine bağlı olarak soyut ve somut düşünme becerilerini kazanması, ölüm gibi soyut kavramları anlamlandırma sürecini etkilemektedir. Bunun yanı sıra, çocuğun ölüm karşısındaki tepkileri ve yas sürecindeki davranışları da çocuğun gelişimi ile ilgilidir. Çocukların yas ve kayıp sürecinde desteklenmesi için öncelikle gelişim dönemleri ve özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Yetişkinlerin, çocuk gelişimi ve yas sürecinin evreleri hakkında bilgi sahibi olması farklı yaş gruplarındaki çocuklara yaklaşımını ve destek sunma potansiyelini önemli ölçüde belirlemektedir.

3.1. Çocuklarda Kayıp ve Yas Süreci

Ebeveynin vefatı çocuklar için acı veren yaşam deneyimlerinden biridir ve ölüm, bazı durumlarda baş edilmesi güç bir sorun haline gelebilmektedir. Çocukların kayıp ve yas sonrasında baş etme becerileri; çocuğun yaşı, ölümle ilgili tepkileri, çocuğun hayatta kalan ebeveyninin olup olmaması, hayatta kalan ebeveyni ile duygusal yakınlığı ve iletişimi, vefat sonrası çocuğun yaşantısında maddi olarak meydana gelen değişimler ve ölümün ne şekilde gerçekleştiği gibi hususlara göre değişiklik gösterebilmektedir.

Yas süreci ile ilgili yapılan çalışmalar, bir kayıp durumunda çocukların yetişkinlerden daha farklı ve daha zorlu bir süreç geçirdiklerini ortaya koymaktadır. Çocukların ebeveyn kaybı yaşadıklarında, ebeveynlerinin birincil güven kaynakları olması ve vefat eden ebeveynin geri dönemeyecek olmasına ilişkin algılarının yeterince gelişmemiş olması nedeniyle yas süreçleri daha zorlayıcı geçebilmektedir (Bildik, 2013).

Çocuklarda yas tutma biçimi ise çocuğun yaşına, kişilik yapısına, gelişim evresine ve hazır bulunuşluğuna göre değişiklik gösterebilir. Çocuğun yakın çevresindeki yetişkinlerin çocuğun yas sürecindeki duygu ve davranışlarına karşı duyarlı olması, çocuğun yas tepkilerini iyi gözlemlemesi ve gerekli durumlarda uzman desteği alması gerekmektedir. (Attepe, 2010)

Ebeveynlerin veya bakım verenlerin, çocukların kaygılarını yok edemeyecekleri, sadece bu durumun üstesinden gelme konusunda yardımcı olabilecekleri unutulmamalıdır.

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

3.2. Çocuklarda Yas Evreleri

Çocuklar ölüm haberini ilk duyduklarında yaşına bağlı gelişim dönemine göre şok, inkâr, öfke, donup kalma, hissizlik, korku, itiraz ve ağlama gibi farklı tepkiler ve davranışlar gösterebilir veya farklı duyguları bir arada yaşayabilirler. Bu davranışlar, duygular ve tepkilerin hepsi normaldir. Çocuklar bu zorlu durumu yavaş yavaş kabul etmek ve içselleştirmek için bu davranışları gösterebilir.

Zamanla bu tepkilerin ve duyguların azalması ve çocuğun günlük hayata uyum sağlaması beklenir. Bu süreçte çocuğun yanında olmak ve takibini dikkatlice yapmak önemlidir. Yas sürecinde ortaya çıkan yoğun tepkiler ve **duygular ilk altı ay içinde azalmıyorsa ve devam ediyorsa, uzman desteği alınması gerektiği unutulmamalıdır.**

Çocuklarda Yas Evreleri

1. Evre: Şok ve İnkâr

Çocuklar ölüm karşısında şaşkınlık ve şok tepkileri verebilir.

Çocuklar ölen kişinin geri geleceğine dair düşünceler taşır.

Çocukların ilk tepkileri; ya şiddetli bir ağlama, bir şey olmamış gibi davranma, fazla heyecanlı, hareketli davranışlar ya da sessiz kalıp içe kapanma olabilir.

2. Evre: Arama ve Öfke Dönemi

Çocuk, kaybını geri kazanma eğilimindedir.

"Şok ve inkâr" evresinde, ölümü gerçeklikle bağdaştırmayan çocuk zamanla kaybının geri gelmeyeceğini, onu bir daha göremeyeceğini anlamaya başlar.

Bu kavrayışla birlikte kendine veya ölen kişiye karşı öfke hissetmeye başlayabilir.

Bu dönemde okul ortamında uyum sorunları ortaya çıkabilir.

3. Evre: Hüzün ve Onarma Çabaları

Kaybının geri gelmeyeceğini tamamen kavrayan çocuk, öfkenin ardından büyük bir hüzün ve çökkünlük hissedebilir.

Bu evrede kendini daha çok suçlayabilir. Örneğin; kaybettiği ebeveyni ile ilgili yaşantılarını düşünerek "Keşke derslerimi daha çok çalışsaydım, onu daha az kızdırsaydım." gibi düşüncelere kapılabilir.

Çocuklarda mutsuzluk, içe kapanma, suçluluk gibi depresif belirtiler gözlemlenebilir.

Bu dönemde, duygularını ağlama, konuşma gibi uygun yollarla dışa vuran çocuklar bir sonraki evreye daha sağlıklı geçiş yapabilirler.

4. Evre: Uyum ve İleriye Yönelme

Uyum evresi oldukça yavaş gelişebilir.

Çocuk hüznü hissetmeye devam etse bile duruma uyum sağladıkça günlük aktivitelerine ve sosyal hayata katılmaya başlar.

Çocuk zamanla ölen kişinin yeniden geleceği hakkında düşünmeye ve plan yapmaya başlayabilir (Dyregrov, 2000).

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

3.3. Çocukta Gelişim Özelliklerine Göre Ölüm Algısı ve Yas Tepkileri

Yas sürecinde çocukların yetişkinlerden farklı yas tepkileri göstermesi, ölümü anlama biçimlerinin farklı olmasından kaynaklanır. Bundan dolayı normal ve karmaşık yas tepkileri iyi anlaşılmalı, çocuğa yaklaşım da buna göre belirlenmelidir.

Ebeveyni vefat eden çocuklardan, yas sürecini sağlıklı yaşayan, hayatta kalan ebeveyni veya akrabaları ile yakın ilişkisi olup ihtiyaçları karşılanan, yaşam kalitesinde önemli değişiklik yaşamayan, aile içi ve yakın çevreden sosyal destek görenlerin olumlu yaşam deneyimlerine sahip olduğu görülmektedir. Bunların gerçekleşmediği durumlarda ise olumsuz deneyimlerin ortaya çıkma ihtimalinin arttığı belirlenmiştir (Köseoğlu ve Yıldız, 2018).

Herkes yas sürecini farklı şekilde deneyimlese de çocukların, gelişim düzeylerine bağlı olarak yaygın şekilde gösterdiği bazı davranış ve duygular bulunmaktadır. Konuyu her bir çocuğun yaş aralığına göre ele almak faydalı olacaktır.

Bebeklik Dönemi Yas Tepkileri (0 – 2 Yaş)

0 – 2 Yaş Aralığındaki Çocuklarda Ölüm Kavramı

- İki yaşından küçük bebekler ve çocuklar ölümü algılayamazlar ancak ayrılık yaşadığı ve bağlandığı kişinin yokluğunu hissedebilmektedirler.

0 – 2 Yaş Aralığındaki Çocukların Yas Sürecinde Yaygın Tepkileri

- Ayrılık ve kayıp yaşadığı kişinin yokluğuna karşı yatıştırılamayan ağlama davranışı görülebilir.
- Kaybedilen ebeveyni arayabilir.
- Huzursuzluk ve ayrılık kaygısı gibi tepkiler verebilir.
- Yeme ve uyku problemleri görülebilir.

0 – 2 Yaş Aralığındaki Çocuklara Yas Sürecinde Nasıl Destek Olunur?

- Bebeğin günlük yaşam düzenine önem göstererek uyku, yemek, oyun oynama gibi günlük rutinlerinde aksama olmamasına özen gösterebilirsiniz.
- Rahatlaması için ninni veya şarkı söyleyebilir, ona sıklıkla sarılabilirsiniz.
- İhtiyaçlarının zamanında karşılanmasına dikkat edebilirsiniz.

Okul Öncesi Dönemi Yas Tepkileri (3 – 5 Yaş)

3 – 5 Yaş Aralığındaki Çocuklarda Ölüm Kavramı

- 3-5 yaş aralığındaki çocuklar ölümün kalıcı olduğunu ve herkesin başına geleceğini tam olarak anlamazlar. Bu evrede, çocuklar konuşmak yerine davranışlar ve oyunlar yoluyla kendilerini daha iyi ifade ederler.
- Bu yaş grubundaki çocuklar ölümü geri dönülebilir olarak görür ve ölümün herkesin başına gelip gelmediğini merak etmeye başlar.
- 3-5 yaş arasındaki çocuklar hızla oyununa dönebilir, ilgilenmemiş gibi davranabilirler. Bir süre oyunlarında ölüm temalarına yer verebilirler.
- Bazen de **"Annem öldü mü? Eve ne zaman dönecek? Sen de mi öleceksin? Bana ne olacak? Bana kim bakacak?"** gibi sorular sorabilirler.

3 – 5 Yaş Aralığındaki Çocukların Yas Sürecinde Yaygın Tepkileri

- Genel olarak kaygı veya terk edilme kaygısı yaşayabilirler.
- Ağlama, içe kapanma, kimseyle konuşmama, oyun oynamama gibi davranışlar görülebilir.
- Ölen kişinin ölmediğini düşünebilir veya öldüğünü inkâr edebilirler.
- İştah problemi görülebilir.
- Düzensiz uyku yaşayabilir veya uykuda korkabilirler. (Uykuya dalamama, gece bağırarak uyanma, korkma gibi)
- Sımsıkı yapışma veya sarılma ihtiyacı duyabilirler. (Sürekli bakım veren kişinin kucağında olma isteği gibi)
- Her şeye sinirli bir şekilde tepki verebilirler; **"Yemek istemiyorum."**, **"Elimi yıkamayacağım."** gibi cümleler kurabilirler.
- Öfke krizleri; oyuncakları fırlatma, duvarlara vurma gibi davranışlarda bulunabilirler.
- Tekrarlayan sorular sorabilirler.
- Altına kaçırma(uykuda), parmak emme gibi davranış gerilemesi görülebilir.

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

3 – 5 Yaş Aralığındaki Çocuklara Yas Sürecinde Nasıl Destek Olunur?

- Çocuğa yalnız olmadığını hissettirerek onlara korunup kollanacakları konusunda güvence verebilirsiniz. **"Bu evde yaşamaya devam edeceğiz, ben seninle ilgilenmeye devam edeceğim, teyzen de bir süre bizimle yaşayacak ve seninle vakit geçirecek."** gibi ifadeler kullanabilirsiniz.
- Günlük işlere devam ederek çocuğu rahatlatabilirsiniz. Hep birlikte akşam yemeği yemek, sabah kahvaltı hazırlamak, akşam yatmadan önce kitap okumak gibi rutinleri sürdürebilirsiniz.
- Kayıp sonrası çocuğun uyku problemi yaşaması durumunda yatmadan önce banyo, masaj, kitap okuma gibi etkinliklerle uykuya geçişi kolaylaştırabilirsiniz.
- Çocuğun kâbus görmesi, korkması gibi durumlarda bakım vereniyile yatmasına izin verebilir ve açıklama yapabilirsiniz. **"Uyumakta zorlandığını görüyorum, birkaç gece benimle uyuyabilirsin. Daha sonra ben de sen uyuyana kadar senin odanda kalabilirim"**. Böylelikle çocuğun kendini güvende hissetmesi sağlanabilir.
- Ölen kişiye sevgimizin devam edeceğini anlatarak **"Annen/baban artık yanımızda olmayacak, ona sarılamayacağız, dokunamayacağız ama onu sevmeye devam edeceğiz."** gibi ifadeler kullanabilirsiniz.
- Bir kayıp söz konusu olmadan da çocuklara her canlının bir gün yaşamının sonlanacağına dair günlük hayattan ya da film, kitap gibi yardımcı kaynaklardan örnekler verebilirsiniz. Örneğin; sonbaharın gelmesi, yaprakların dökülmesi, yolda cansız bir kuş görme, bir komşunun veya aile dostunun ölmesi gibi durumlar çocuklara yaşam ve ölümü anlatmak için doğal anlar oluşturmaktadır.
- Çocuklar oyun oynayarak rahatladığı için onlara özellikle fiziksel oyun imkânları oluşturabilirsiniz.
- Çocuğa ölümü açıklamada yardımcı olacak kitaplar, metaforik hikayeler gibi kaynaklar da kullanılabilir.
- Çocuğun kendisini daha iyi hissetmesi için çocuğu sevdiği kişilerle buluşturabilir, arkadaşlarını eve davet edebilirsiniz.

Okul Dönemi Yas Tepkileri (6 – 12 Yaş)

6 – 12 Yaş Aralığındaki Çocuklarda Ölüm Kavramı

- Bu yaş grubundaki çocuklar, ölümün kalıcı olduğunu anlamaya ve kaybın uzun vadede onları nasıl etkileyeceğini düşünmeye başlar.
- Bazı çocuklar ölen kişinin vücuduna ne olduğuna dair ayrıntılara odaklanabilir.
- Ölümü sorgulamaya, kendi suçlarının olup olmadığına dair sorular sormaya başlayabilirler. "Eğer annemi dinleseydim ölmezdi." veya "Kardeşimle kavga ettiğim için böyle oldu." gibi şeyler düşünebilirler. Ölümün kendi suçlarının veya davranışlarının sonucu olmadığını sıklıkla tekrar etmek gerekebilir.

6 – 12 Yaş Aralığındaki Çocukların Yas Sürecinde Yaygın Tepkileri

- Kendisinin veya sevdiklerinin hayatı ve güvenliği ile ilgili kaygı duyabilirler.
- Okul ortamında dikkat ve odaklanma sorunları yaşayabilirler.
- Akademik başarıda düşüş olabilir.
- Gece uykusunda kâbuslar görebilir, rahatsız edici düşünceler aklına gelebilir.
- Karın ağrıları, baş ağrıları, vücut ağrısı gibi fiziksel şikâyetler olabilir.
- Olayı tekrar canlandırmaya yönelik oyunlar oynayabilir ve konuşmalarında ölümle ilgili konular olabilir.
- Ölüm ve ölmeye ilişkin ayrıntılı sorular sorabilirler.
- Öfke, intikam, suçluluk, üzüntü ve endişe gibi duyguları yoğun yaşayabilirler.
- Gürültüye, harekete ve ışığa karşı hassasiyetleri artabilir.
- Sosyal ortamlardan kendini çekme ve içe kapanma görülebilir. (Arkadaşlardan uzaklaşma, aktivitelere katılmama gibi)

6 – 12 Yaş Aralığındaki Çocuklara Nasıl Destek Olunur?

- Yalnız olmadıklarını ve korunup kollanacaklarını sıklıkla hatırlatabilirsiniz.
- Çocukların kendilerini ifade edebilmeleri amacıyla sanatsal, sportif ve kültürel faaliyetlere katılmalarını teşvik edebilirsiniz.
- Çocukların sevdiği ve desteğini hissettiği kişilerle sıklıkla görüşmelerini sağlayabilirsiniz.
- Günlük yaşam düzenlerini oluşturabilir ancak bazı konularda esneklik sağlayabilirsiniz. (Dişini fırçalamak istemediğinde ısrarcı olmamak gibi.)

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

- Çocuklara yapılacak işlerde mümkün olduğunca seçenekler sunarak "Masayı hazırlamayı mı yoksa yemekten sonra masayı toplamayı mı tercih edersin?" gibi ifadeler kullanılabilir.
- Çocukla konuşurken onu etkili bir şekilde dinleyebilir, isteklerini dikkate alarak ona önem verildiğini hissettirebilirsiniz.
- Kendine zarar verme veya intihar düşüncesine ilişkin endişelerin olması halinde mutlaka uzman desteğine başvurmalsınız.
- Çocuğun yaşadığı olumsuz duyguların ve korkuların herkeste olabildiğini söyleyerek bunun normal olduğunu anlatabilirsiniz.
- Çocuğun ödevleri, sınavları veya akademik durumuyla ilgili zorlamalardan kaçınabilirsiniz.

Ergenlik Dönemi Yas Tepkileri (13-18 Yaş)

13 – 18 Yaş Aralığındaki Çocuklarda Ölüm Kavramı

- Bu yaş grubundaki çocuklar, bilişsel olarak yaşam ve ölüme ilişkin soyut kavramları anlayabilirler.
- Kendilerini, ailedeki rollerinden ayrı bireyler olarak görmeye başlarlar ve kimlik arayışında olabilirler.
- Öncelikleri, maneviyat, inanç ve fiziksel görünümünde önemli değişiklikler olabilir.
- Destek almak için sık sık akranlarına ve aile dışındaki diğer önemli kişilere başvurmayı tercih edebilirler.
- Gençler ölümün kalıcı olduğunu anlasalar da yaşamın, ölümün ve diğer travmatik olayların anlamına yönelik soruları da araştırabilirler.

13 – 18 Yaş Aralığındaki Çocukların Yas Sürecinde Yaygın Tepkileri

- Okul yaşantısında dikkat sorunları yaşayabilecekleri gibi başarılı ve mükemmel olmak için kendilerini zorlayabilirler.
- Uyku sorunları ve sürekli yorgunluk hali görülebilir.
- Bazı ergenlerde iştah kaybı görülürken bazılarında aşırı yeme davranışı görülebilir.
- Öfke, üzüntü, suçluluk, rahatlama, endişe gibi duygularda ani değişimler olabilir, duygu patlamaları yaşayabilirler.
- Ebeveynler ve bakım veren kişilerle ölümü veya duyguları hakkında konuşmak istemeyebilirler.

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

- Kendisinin veya yakınlarının güvenliğine yönelik kaygı ve korku görülebilir.
- Vefat nedeniyle ailedeki rollerin değişmesiyle kafa karışıklığı veya uyum sorunları olabilir. Bazen kendisini sorumlu hissederek anne/baba rollerini üstlenmek isteyebilir.
- Yaşadığı duygunun yoğunluğuna bağlı olarak hayattan zevk alamama, kötü alışkanlıklar edinme, kendine zarar verme gibi davranışlar sergileyebilir.
- Gürültüye, harekete ve ışığa karşı hassasiyetleri artabilir.

13 – 18 Yaş Aralığındaki Çocuklara Nasıl Destek Olunur?

- Yalnız olmadıkları konusunda onlarda güven oluşturmak için iletişimi sıkı tutabilirsiniz.
- Çocukla birlikte günlük yaşam düzeni oluşturabilir; yemek, uyku, temizlik gibi günlük işleri birlikte planlayabilirsiniz.
- Çocukların yetişkinliğe geçiş dönemini göz önünde bulundurarak onları karar alma sürecine dâhil edebilir, bazı konularda onlara danışabilirsiniz.
- Aile ve sosyal çevrede çocuklara destek ve örnek olabilecek kişilerle bir araya gelmelerini sağlayabilirsiniz.
- Gençlerin tepkilerine karşı anlayışlı davranabilir ve sorularını sabırla cevaplayabilirsiniz.
- Çocuğun kendine zarar verme düşüncesine ilişkin endişeler olması durumunda mutlaka uzman desteğine başvurmalsınız.
- **Yürüyüş, spor gibi fiziksel aktivitelere; sanatsal ve kültürel faaliyetlere teşvik edebilirsiniz.**
- Duyguları ve korkuları normalleştirerek çocuğun ve gencin rahatlamasını sağlayabilirsiniz.
- Eğitim, ödev ve sınavlar konusunda akademik zorlamalardan kaçınmalısınız.
- **“Baban öldü, artık evin sorumluluğu sana ait”** gibi hazır olmadıkları sorumluluklar ve roller yüklemekten kaçınmalısınız. Yaşına ve gelişimine uygun sorumlulukları genç ile ortaklaşa karar sonucu belirleyebilirsiniz.
- Bu yaş grubuyla sohbet ederken karşınızda bir yetişkin varmış gibi konuşarak ergenin sizinle iş birliği yapmasını kolaylaştırabilirsiniz.

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

3.4. Çocukların Yas Süreci Hakkında Bilinmesi Gerekenler

Çocukların ölüm korkusu, yetişkinlerde olduğu gibi ölüm sonrası yaşamın varoluşsal sonuçları üzerine değil, ebeveynlerinden ve diğer sevdiklerinden ayrılma fikrine odaklanmaktadır (Kıvılcım ve Doğan, 2014). Bu süreçte çocuğun yakın çevresinde bulunan yetişkinler ile çocuğun bakımı, eğitimi gibi konularda çocukla iletişim halinde olan uzmanların, öğretmenlerin, bakım verenlerin ve ailelerin bilmesi gereken bazı hususlar aşağıda yer almaktadır.

Yas Sürecinde Çocuklarla İlgili Yetişkinlerin Bilmesi Gerekenler

- Ağlamak ve soru sormak tüm yaş grupları için sağlıklıdır.
- Çocuklar ve gençler arkadaş edinmeye, okula gitmeye ve sosyal hayata katılmaya ihtiyaç duyarlar.
- Çocuklar ölümle ilgili kendilerini suçlayabilir; onlara ölüme sebebiyet vermediklerini sıklıkla tekrar etmek gerekebilir.
- Çocuklar kısa aralıklarla; hüzünlenebilir, oyun oynayabilir, soru sorabilir, oyunlarında ölüm temasına yer verebilir ve tekrar hüzünlenebilir. Paylaşmaya hazır olduklarında onlara sevgiyle yaklaşın.
- Çocuklar ve gençler yetişkinlerden onay ve destek almaya ihtiyaç duyarlar.
- Çocuklarla doğal sohbetler başlatmak için yapmaktan keyif aldıkları etkinlikler düzenleyebilirsiniz. Örneğin; yürüyüş yapmak, masa oyunu oynamak, birlikte yemek yapmak gibi günlük aktiviteler çocukla iletişim ve etkileşim için bir araçtır.
- Çocuklara ebeveyn kaybından sonra "Sen artık bu evin annesisin." ya da "Sen artık bu evin reisi, babası sayılırsın." gibi ifadeler kullanmaktan kaçının. **Çocuklar sadece çocuktur, onlar küçük yetişkinler değildir. Çocuklara, çocukluk çağında yetişkin rolü yüklemek çocukların çocukluklarını yaşaması ve sağlıklı gelişimleri için engel oluşturabilir.**
- Doğum günleri, özel günler, ölüm yıl dönümleri çocuk ve aile için hüzünlü ve zor geçebilir. Bu günlerde çocuklara ne yapmak istedikleri sorulabilir, aile gelenekleri varsa sürdürülebilir. Bu zamanlar tüm aile üyelerinin kaybettikleri sevdikleriyle ilgili duygularını, düşüncelerini, anılarını paylaşmaları için bir fırsat olabilir. Ritüeller, ölen kişinin hayatlarının önemli bir parçası olduğunu ve ölümün ilişkiyi sona erdirmediğini gösterir.
- Ebeveyn kaybından sonra çocukların yas sürecini daha rahat atlatmaları adına normalin dışına gereğinden fazla çıkarak çocukları şımartmak, daha önceden var olan sınırları kaldırmak, aşırı derecede ilgi göstermek gibi durumlar çocuğun sağlıklı gelişimine engel olabilir.

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

Yas Sürecinde Çocuklara Verilebilecek Doğru Mesajlar

- Yalnız değilsin ve güvendesin.
- Bunları yaşamak zordu ve yardım istemek en doğal hakkın.
- Bazı şeyler eskisi gibi olmayabilir; önümüzde yeni, farklı bir hayat olacak ve sen iyi olacaksın.
- Korkmak, kaygı duymak, yalnız hissetmek ve sinirlenmek normaldir.
- Duygu ve düşüncelerini benimle paylaştığın için teşekkür ederim.
- Ölümün hayatın bir parçası olduğunu hissetmek normaldir.
- Birinin ölümünden sonra zamanla kendi günlük yaşamına dönmek doğaldır.
- Etrafındaki yetişkinlere güvenebilirsin.
- Sevdiğin birinin ölümüne üzülme, ağlamak doğaldır.

Yas Sürecindeki Çocuklarla İlgili Okul Ortamında Bilinmesi Gerekenler

Yas tutan çocuklar için okula dönüş önemli bir olaydır (Reid, 2002). Kayıp yaşayan çocukların genellikle günlük yaşama dönmeleri okula devam etmeyle başlar. Bu sebeple okulda görevli tüm personeli yas tutan bir çocuğa yardım için hazırlamak gerekmektedir (Holland, 2008). Yas tutan bir öğrenciyle iletişimde aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır.

- Okula gitmek istemeyebilirler, sık sık devamsızlık yapabilir, ödevlerini aksatabilirler.
- Okulda sandalyelerine oturmak istemeyebilirler, aşırı içine kapanık ya da aşırı konuşkan olabilirler.
- Dersi dinleme ve derse odaklanma konusunda sorun yaşayabilirler, düzenli olamayabilirler, dikkatsiz ve unutkan olabilirler.
- Derslerde verilen talimatları takip etmekte zorlanabilirler.
- Yas sürecindeki çocukların ağlama, suçluluk, öfke ve kaygı duyguları kayıptan sonra altı aya kadar normaldir. Yas süreci, bazı çocuklarda birkaç hafta veya ayda sona ermeyebilir.
- Bir öğrencinin yas sürecine ilişkin konuşmaması, kayıpla ilgili gerçekten sorunları olmaması anlamına gelmeyebilir. Çocuklar yas sürecini saklamayı öğrenebilir, bu yüzden okulda normalden farklı davranabilir. Ayrıca çevresindeki kişileri üzmemek veya kendisine acıma duygusuyla yaklaşmalarını önlemek için üzüntülerini göstermek istemeyebilirler.

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

- Çocuk, dikkat çekmeye yönelik olumsuz davranışlarda bulunuyorsa hangi ihtiyacının (görölmek, güçlü olmak, bakım görmek gibi) karşılanmadığı tespit edilmeli ve çocuğun daha çok olumlu davranışlarına odaklanılmalıdır.
- Çocuk okula dönmeden önce arkadaş çevresini ve sınıfı yaşananlar hakkında bilgilendirmek ve ona nasıl yaklaşacakları konusunda hazırlamak önemlidir.
- Okul personelinin yapabileceği her türlü desteği sağlaması, çocuğa ve ebeveyne iletişim bilgilerini sunarak ulaşılabilir olması, onları dinlemesi önemlidir. Çünkü çocuk için öğretmen ve okuldaki diğer personel tanıdık bir yüz, güvenilir bir liman olabilir.
- Herhangi bir ek desteğe (yas danışmanlığı, ekonomik destek gibi) ihtiyaç olup olmadığı çocuğun yakınlarına sorulabilir.
- İletişimi basit tutmak ve çok fazla soru sormamak gerekir. Örneğin: "Babanın öldüğünü duyunca çok üzüldüm. Konuşmak istersen bana gelebilirsin, konuşmamayı tercih edersen de bu sorun değil."
- **Duygularını ifade etmese bile yas tutan öğrenciyle bağlantı kurmak, yasla ilgili olmasa da herhangi bir şekilde etkileşimde bulunmak faydalıdır.**

3.5. Travmatik Yas

Sevilen kişinin ölümü bazen beklenmedik bir şekilde, özellikle savaş, şiddet gibi olayların sonucunda gerçekleştiğinde yas süreci karmaşık bir hal alabilir, yas belirtileri daha şiddetli olabilir ve daha uzun sürebilir. Bu süreci **"travmatik yas"** olarak adlandırabiliriz. Travmatik yas sürecindeki bireylerde sürekli kaybı düşünme, başka şeylere odaklanamama, amaçsız yaşama, kontrolü kaybetme hissi, inkâr, umutsuzluk gibi belirtiler görülebilir. **Bu tür durumlarda uzman desteği alınması gerektiği unutulmamalıdır.**

3.6. Yas ve Depresyon Arasındaki Farklar

Yas belirtileri ile depresyon belirtileri karışabilmektedir. İkisi çok benzer olsa da, yas tutmanın sevilen birinin ölümüne fiziksel, zihinsel ve duygusal bir tepki olduğunu, depresyonun ise çok ciddi bir duygu durum bozukluğu olduğunu bilmek önemlidir. Bununla birlikte, tipik olarak yas tutan bir çocukta depresif belirtilerin görülmesi normaldir. Ancak depresyon belirtileri uzun, aşırı veya yıkıcı olduğunda, bu durum çocuğun okul hayatını, arkadaş ve aile ilişkilerini ciddi anlamda etkilediğinde doğru teşhisin belirlenebilmesi için mutlaka ruh sağlığı uzmanına başvurmak gerekir.

3. Yas ve Kayıp Sürecinde Çocukların Desteklenmesi

Yas ve Depresyon Arasındaki Temel Farklar

- Yas tutan çocuk sürekli kaybettiği yakınına düşünür; depresyonda olan çocuk ise kendisiyle ilgili değersizlik, suçluluk gibi duygular ile meşgul olur.
- Yas tutan çocuk zevk aldığı etkinliklere ara sıra zaman ayırma eğiliminde olabilirken depresyonda olan çocuk hiçbir etkinlikten zevk almaz.
- Yas tutan çocuk destek olunduğunda kendini iyi hissedebilirken depresyondaki çocuk koşullar ne olursa olsun kendini kapatır ve kimseyle yakınlık kurmak istemez.
- Yas tutan çocukta üzüntü duygusu yoğun görülürken depresyondaki çocukta üzüntünün yanı sıra boşluk ve mutsuzluk duyguları da görülür.
- Yas tutan çocuk bir gün iyi hissederken bir gün üzgün hissedebilir; depresyondaki çocukta ise suçluluk, keder ve değersizlik gibi duygular sürekli tekrar eder.
- Yas zamanla azalma eğilimindeyken depresyon daha yaygın ve kalıcı bir üzüntüyü kapsar.

3.7. Yetişkinlerin Yas Sürecinde Kendileri İçin Yapması Gerekenler

Yas döneminde yetişkinler çocukları üzmemek, onlara iyi örnek olmaya çalışmak için kendi acılarını göstermek istemeyebilir ve kendilerini ikinci plana atabilirler. Ancak, çocuğun iyilik durumuna odaklanırken kişinin kendi acısını görmezden gelmesi ve yas tepkilerini bastırması sağlıklı bir durum değildir. Yas sürecinde aile bireylerinin üzüntüyü ve kederi paylaşması, birbirine destek olması, duygularını rahatça ifade edebilmesi hem aile bağlarının güçlenmesine hem de sürecin daha kolay atlatılmasına yardımcı olur.

Yetişkinlerin yas sürecinde kendilerini ihmal etmemeleri ve kendi yasını zamanında yaşamalarını sağlayacak bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Yas sürecinde kendinize zaman ayırmak ve sağlığınıza dikkat etmeniz önemlidir. Çocuklar sizin baş etme becerilerinizden etkilenecek kendilerini daha hızlı toparlayabilir.
- Sizin de yas tutma hakkınızın olduğunu unutmayın, uygun şekilde yas tepkilerini göstermekten çekinmeyin.
- Ölen kişinin bütün sorumluluklarını mükemmel şekilde yerine getirmek gibi çok yüksek beklentiler oluşturmayın.
- Siz yas sürecindeyken, çocuklarınızın bütün ihtiyaçlarını karşılama görevini üstlenmeniz çok zor olabilir. Bunun için akrabalarınızdan ve yakın çevrenizden destek istemekten çekinmeyin.
- Yas sürecindeki bir çocuğa veya gence ebeveynlik yapıyorsanız, onlara yardımcı olmanın en iyi yollarından biri kendinize iyi bakmaktır. Araştırmalar, bir çocuğun ailedeki birinin ölümünden sonra toparlanma sürecinin, yaşamlarındaki yetişkinlerin durumlarının sağlıklı olmasıyla bağlantılı olduğunu göstermektedir (Arslan ve Buldukoğlu 2019).
- Zorlandığınız noktalarda bunu çocuğunuzla paylaşmak, yakın çevrenizden destek istemek veya uzman desteğine başvurmaktan çekinmeyin.
- Yasınızı tutarken "Benim acım bana yetiyor, bir de seninle uğraşamam. Zaten üzgünüm bir de sen üzüyorsun beni." gibi çocukları olumsuz etkileyebilecek ifadeler kullanmaktan kaçın. Bu tarz olumsuz ifadeler çocukla aranızda iletişim engellerine neden olabilir.

4. Ebeveyn Kaybı Sonrası Yapılacak İş ve İşlemler

Ebeveyn kaybı, çocuğu ve aile bireylerini duygusal ve sosyal açıdan önemli ölçüde etkilemenin yanı sıra bir takım hukuksal işlemleri de beraberinde getirmektedir. Ülkemizde vefat sonrası yapılacak işlemler kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Bu bölümde, ölüm sonrası yapılması gereken işlemlerden sıklıkla gündeme gelen konulara yer verilmiştir.

4.1. Ölüm Belgesinin Düzenlenmesi

Ölüm, resmî sağlık kurumlarında gerçekleşmiş veya cenaze resmî sağlık kurumuna getirilmiş ise; ölüm belgesi sağlık kurumunca düzenlenir.

Ölüm, özel sağlık kuruluşlarında gerçekleşmiş ise; ölüme sebep olan hastalık esnasında tedavi eden tabibin verdiği ölüm belgesi, varsa belediye tabibi, yoksa toplum sağlığı merkezi hekimi veya aile hekimi tarafından tasdik edilmek şartıyla geçerli olur.

Ölümün sağlık kurumları dışında gerçekleşmesi durumunda ölüm belgesi cenazenin bulunduğu yerdeki belediye tabibi tarafından, belediye tabibi bulunmayan yerlerde toplum sağlığı merkezi hekimi, yoksa aile hekimi tarafından, bunların bulunmaması halinde ise; ölüm belgesi düzenleme yetkilisi tarafından verilir.

Ölüm belgesi düzenleme yetkilisi bulunmayan veya makul sürede ulaşamadığı yerlerde ise bu belge jandarma karakol komutanları veya köy muhtarları tarafından verilir.

Ölüm belgesi düzenlenirken cenaze yakınlarından ölen kişiye ait nüfus cüzdanı/kimlik kartı aslını, ölüm belgesini düzenleyen yetkililere göstermeleri istenir. Ölen kişinin nüfus cüzdanı/kimlik kartının bulunamaması durumunda, ölen kişinin adı, soyadı ve T.C. kimlik numarasının yazılı beyanı istenir. Bu beyan dışında nüfus kayıt örneği veya kimlik bilgilerine ilişkin başkaca bir belge istenmez.

4.2. Ölüm Olaylarının Nüfus Müdürlüğüne Bildirilmesi

Ölümler, ölüm olayının meydana geldiği tarihten itibaren 10 gün içinde Halk Sağlığı Müdürlüğü tarafından elektronik ortamda Nüfus Müdürlüğüne bildirilir. Ölüm olayları Nüfus Müdürlüğüne bildirilirken ölen kişinin nüfus cüzdanı/kimlik kartı aslı da nüfus müdürlüğüne gönderilir.

4. Ebeveyn Kaybı Sonrası Yapılacak İş ve İşlemler

4.3. Cenazenin Defni

Ölüm belgesi alınmadıkça hiçbir cenaze defnedilemez. Mezarlık olarak seçilmiş yerlerden başka yerlere cenaze defni, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 211. maddesinde belirtilen olağanüstü durumlar haricinde yasaktır. Defin işlemleri için Alo 188 hattını aramak faydalı olacaktır.

4.4. Yurt Dışındaki Ölümler

Yurt dışında bulundukları sırada ölen Türk vatandaşlarının ölüm olayı, ilgili yerel makamlardan alınan belgenin dış temsilciliklerimize verilmesi suretiyle bildirilir. Ölüm belgesine dayanılarak dış temsilcilikler tarafından ölüm, aile kütüğüne tescil edilir.

Yurt dışında Türk vatandaşının ölümü herhangi bir nedenle dış temsilciliklerimize bildirilemediği takdirde; yabancı resmi makamlardan alınan resmî belgenin Türkçeye çevrilip usulüne göre onaylanmasından sonra müracaat edilen İlçe Nüfus Müdürlüğüne ölüm tutanağı düzenlenir.

4.5. Vefat Sonrası Yapı Yapılması Gereken Bildirim İşlemleri

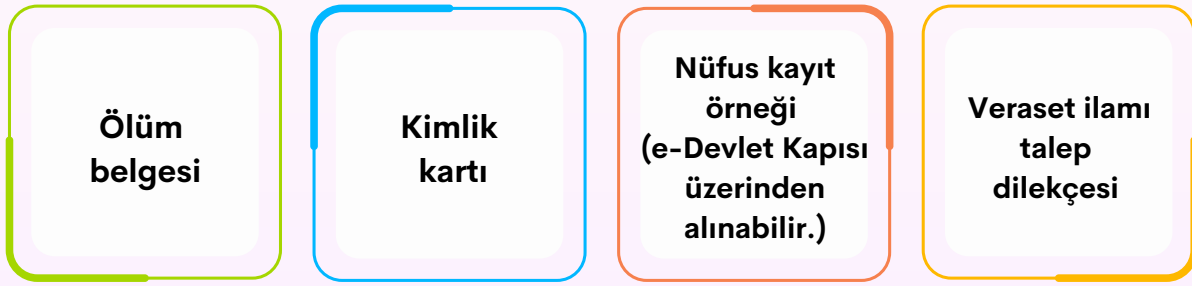
- İşveren yahut işçi olan kişinin ölümü halinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmesi gerekir.
- Ticari işletme sahibi bir şahsın ölümü halinde, ölüm halinin Ticaret Siciline durumun bildirilmesi ve ölen kişiye ait kaydın terkin ettirilmesi (kaydın düşürülmesi) gerekmektedir. Şayet ölen şahıs bir ortaklığın ortağı durumunda ise ortağın ölümü ile şirket infisah etmiyor (anonim şirketleri aykırı tutmak lazım) ve ortaklık değişikliği söz konusu olursa bu değişikliğin tescil ve ilanı gerekmektedir.
- Ölen kişinin bağlı bulunduğu mesleki teşekküle de bildirim yapılması gerekmektedir.
- Ölüm, işi bırakma hali sayıldığından, ölen şahıs çalışıyor ise, Vergi Usul Kanununun 164. maddesi uyarınca, ölen adına 4 ay içinde işi bırakma bildiriminin verilmesi gerekmektedir.
- Ölen kişinin sahibi olduğu bir araç mevcutsa, ölüm hali için il/ilçe trafik tescil müdürlüğüne bildirim yapılmalıdır.
- Ölen kişinin bankada menkul değerleri varsa, kişinin çalışma yürüttüğü bankaya başvurulmalıdır.

4. Ebeveyn Kaybı Sonrası Yapılacak İş ve İşlemler

4.6. Mirasçılık Belgesi (Veraset İlamı)

Hukukla olan ilişkimiz yaşam boyu devam etmenin yanında öldükten sonra da sürmektedir. Ölenin arkasında, kalan mal varlığının mirasçılara doğru oranlarla dağıtılması için miras hukuku devreye girmektedir. Burada ölüm sonucunda mirasçılar **“veraset ilamı”** bir başka deyişle **“mirasçılık belgesi”** talebinde bulunurlar. Mirasçılık belgesi; kimlerin mirasçı olduğunu ve ne oranda mirasçı olduklarını gösteren resmi bir belgedir.

Veraset İlamı Talebi İçin Gerekli Belgeler

Veraset İlamı İçin Nereye Başvuru Yapılır?

Mirasçılık belgesi mahkeme veya noterlik tarafından düzenlenebilmektedir. Burada görevli mahkeme **sulh hukuk mahkemesidir**. Yetki açısından ise herhangi bir sınırlama getirilmemiştir, mirasçılar Türkiye’deki herhangi bir mahkeme üzerinden veraset ilamı alabilirler. Bununla beraber, işlemlerin daha hızlı yürümesi için ölenin nüfus kaydının bulunduğu yerdeki mahkemeye başvuru yapması tercih edilebilir. Birden çok mirasçının olması halinde ise yalnızca birinin talepte bulunması yeterli olur. Tek mirasçının yaptığı başvuru üzerine mahkeme tarafından verilen belge, tüm mirasçılar için aynı sonucu doğurur.

4.7. Miras Araştırması ve Mirasın Reddi

Mirasın Araştırılması

Veraset ilamında ölenin mal varlığı belirtilmez. Mirasçıların, ölenin mal varlığını tespit etmek için tapudan taşınmaz sorgulaması, Emniyet Genel Müdürlüğünden araç sorgulaması, bankalardan mevduat ve kiralık kasa sorgulaması, şirket hissesi ve hisse senedi sorgulamaları gibi araştırmaları yapmaları gerekir.

4. Ebeveyn Kaybı Sonrası Yapılacak İş ve İşlemler

Terekenin Tespiti Davası ve Mirasın Reddi

Miras bırakanın mal varlığının tam olarak tespit edilememesi durumunda terekenin tespiti davası açılır. Ölenin sadece mal varlığı değil, borçları da mirasçılara kalmış olabilir. Bu sebeple mirasçılara; hukukumuzda miras bırakanın borçlarını ve alacaklarını değerlendirdikten sonra istenirse mirası reddetme hakkı verilmiştir.

Mirasçılar, miras bırakanın ölümünden sonra, miras kaldığını öğrenmelerinden itibaren **3 ay içerisinde** mirasın reddi beyanında bulunabilirler. Fakat mirasçılar eğer mirası reddetmeye ilişkin bir beyanda bulunmadan miras ile ilgili tasarruflarda bulunmuşlarsa; örneğin miras bırakanın alacaklarını tahsil etmişlerse, bundan sonra mirası reddetmeleri mümkün değildir.

Mirasın reddi ancak mahkeme yoluyla yapılabilmektedir. Mirasın reddi için görevli mahkeme **sulh hukuk mahkemesidir**. Açılacak olan davada mirasın tümünden reddi talep edilebilir; borçlar için mirası reddedip alacaklar için mirası kabul etme gibi bir usul bulunmamaktadır.

Bazı hallerde herhangi bir davaya yahut beyana gerek kalmadan mirasın otomatik olarak reddedilebileceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, eğer terekenin borca batık olduğu açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, mirasçıların herhangi bir işlem yapmasına gerek kalmadan miras reddedilmiş sayılmaktadır.

Miras, en yakın bütün mirasçılar tarafından reddedilmiş ise artık mahkeme miras bırakanın mirasının basit iflas usulüne göre tasfiyesine karar verebilmektedir. Tasfiyeye karar verilirse ve tasfiye sonucunda terekede bir miktar malvarlığı değeri bulunursa, bu halde kalan değer mirasçılara payları oranında dağıtılmaktadır.

Reddi Miras Emekli Maaşı Almaya Engel Midir?

Mirasçılar mirası reddederken ölen kişinin maaşını alamayacağı endişesi yaşarlar ve mirası reddetmekten vazgeçerler. Hâlbuki mirasçıların kendilerine intikal eden mirası reddetmeleri, T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ya da BAĞ-KUR tarafından bağlanacak aylıkların da reddedildikleri anlamına gelmez. Mirasçılar kendilerine intikal eden mirası reddetseler dahi bu kurumlardan, ölen kişiden dolayı aylık alabilirler.

4.8. Vergi Dairesine Bildirim: Veraset ve İntikal Vergi Beyannamesi

Türkiye’de bulunan ve miras kalan motorlu araç, gemi, uçak, şirket hissesi ve diğer menkul mallar ile Türk vatandaşlarına ait yurt dışında bulunan taşınmaz mal, motorlu araç, gemi, uçak, şirket hissesi ve diğer menkul mallar hakkında veraset ve intikal vergisi beyannamesi düzenlenmesi zorunludur. Her il veya ilçede bir vergi dairesi veraset ve intikal vergisi için görevlendirilmiştir. Bu işlem e-Devlet Kapısı üzerinden de yapılabilmektedir.

4. Ebeveyn Kaybı Sonrası Yapılacak İş ve İşlemler

Veraset ve İntikal Beyannamesi İçin Gerekli Evraklar

Veraset İlamı

Varsa vasiyetname ve miras mukavelenamesi

Varislere ait kimlik kartı

Verasete konu olmuş mülklerin tapu fotokopisi

Varislerden birinin ikametgâh adresleri ve iletişim bilgileri

Bu işlem sonucunda veraset ve intikal vergisinin ödendiğini gösterir 'veraset ve intikal vergi ilişkisi belgesi' alınır.

4.9. Miras İntikali

Miras bırakanın ölümü üzerine tapu sicilinde kayıtlı verasete konu olmuş mülklerin miras hakkı mahkeme ya da noterden alınmış veraset (mirasçılık) belgesi ile belirtilen mirasçılar adına tescil edilmesi işlemine intikal denilir. Bu tescil sayesinde tapuda doğrudan mirasçılara intikal gerçekleşir.

Miras İntikali İçin Gerekli Evraklar Nelerdir?

- Veraset ilamı,
- Kimlik kartı,
- Vesikalık fotoğraf,
- Varsa bina nitelikli taşınmaz için zorunlu deprem sigortası,
- Veraset ve intikal vergi ilişkisi belgesi: Mirasçıya ait, ilgili vergi dairesinden alınan veraset ve intikal vergisinin ödendiğini gösterir belge. (İntikal esnasında ibraz edilmez ise intikalden sonraki ilk işlemde ibraz edilmek zorundadır.)

Miras intikali için mirasçılardan biri ya da tümünün ilgili tapu müdürlüğüne gerekli belgeler ile başvuru yapması gerekir.

Başvuru üzerine tapu müdürlüğünce intikal işlemleri gerçekleştirilir ve miras intikali yapılır. Bu başvuru e-Devlet Kapısı üzerinden de yapılabilmektedir.

4. Ebeveyn Kaybı Sonrası Yapılacak İş ve İşlemler

4.10. Mirasın Paylaşılması (Taksimi)

Mirasın geçmesiyle birlikte mirasçılar arasında miras üzerinde bütün hak ve borçları kapsayan bir ortaklık meydana gelir. Mirasçılar mirasa ortak olarak sahip olurlar ve bütün haklar üzerinde birlikte tasarruf ederler.

Mirasçılar yapacakları miras sözleşmesi ya da açacakları miras davasıyla mirası farklı şekilde paylaşabilmektedirler.

4.11. Sosyal Güvenlik Kurumuna Bildirim ve Maaş Bağlanması

Ölüm olayının ilgili Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmesi gerekir. Yasa kapsamında prim ödemekte veya emekli aylığı almakta iken sigortalının vefat etmesi halinde hak sahiplerine maaş bağlanabilmesi için maaş bağlanacak kişilerden reşit/ayırt etme gücü olanlar ile reşit/ayırt etme gücü olmayanların yasal temsilcilerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna yazılı şekilde başvurmaları gerekmektedir. Bu başvuru e-Devlet Kapısı üzerinden de yapılabilmektedir.

5. Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukların Hukuki Durumu Velayet – Vesayet

5.1. Çocuğun Velâyeti

Velâyet; küçüklerin ve istisnâî olarak kısıtlı ergin çocukların bakımını, korunmasını ve yetiştirilmesini sağlamak amacıyla anne ve babanın hak, yetki ve ödevleridir. Velâyet çocuğun kişilik ve mal varlığının korunması ile temsiline ilişkin hakları, yetkileri ve birtakım yükümlülükleri kapsar.

Türk Medeni Kanunu'na Göre Velâyete İlişkin Hükümler

- Ergin olmayan çocuk anne ve babanın velayeti altındadır.
- Anne ve baba evli değilse velayet anneye aittir.
- Evlilik devam ettiği sürece anne ve baba velâyeti birlikte kullanır.
- Yasal sebep olmadıkça velayet anne ve babadan alınamaz.
- Velâyet, anne ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana aittir.
- Velâyet, boşanma durumunda mahkemenin belirlediği kişiye aittir.

Velâyetin Kaldırılması

Çocuğun korunmasını gerektirecek durumların ortaya çıkması halinde; mahkeme tarafından öncelikle çocuğun korunmasının sağlanmasına yönelik bazı önlemler alınır. Bunun mümkün olmadığı durumlarda çocuğun anne ve babadan alınarak başka bir ailenin yanına veya kuruma yerleştirilmesi sağlanır. Bu durumda da yine çocuğun korunması sağlanamazsa velayet sahibi anne, baba veya her ikisinden velâyetin kaldırılmasına hükmedilebilir.

Hâkim Hangi Hâllerde Velâyetin Kaldırılmasına Karar Verir?

- Anne ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi,
- Anne ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması durumlarında velâyetin kaldırılmasına karar verilir.
- Velâyet anne ve babanın her ikisinden de kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır.

5.2. Çocuğun Vesayeti

Vesayet, kişilerin devlet tarafından korunmasını, iş ve işlemlerinin denetim altında olmak koşuluyla tayin edilen organlarca yapılmasını sağlayan hukuki bir müessesedir.

5. Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukların Hukuki Durumu Velayet – Vesayet

Çocuğun Vesayet Altına Alınma Şartları

- Anne ve/veya babasının çocuğu koruyamaması,
- Çocuğun anne babasının belli olmaması,
- Anne ve babasının ölmüş veya anne babasına gaiplik kararı verilmiş olması,
- Anne ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması gibi nedenlerle velayet görevinin gereği gibi yerine getirilememesi durumunda çocuk vesayet altına alınır.
- Velayet altında olmayan her çocuğun vesayet altına alınması gerekir.

Vesayet makamı **sulh hukuk mahkemesidir**. Denetim makamı **asliye hukuk mahkemesidir**.

Vasi Kime Denir?

Vasi, vesayet altındaki çocuğun veya kısıtlının kişiliği ve mal varlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukukî işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü olan kişidir.

Haklı sebepler engel olmadıkça; vesayet makamı, vesayet altına alınacak kişinin öncelikle eşini veya yakın hısımlarından birini, vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla bu göreve atar. Bu atamada yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler göz önünde tutulur. Vasiliğe, vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimse atanır.

Vasiliğe Engel Olan Sebepler

- Kısıtlılık
- Kamu hizmetinden yasaklı olmak veya haysiyetsiz hayat sürmek
- Menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışmak veya onunla arasında düşmanlık bulunması
- İlgili vesayet dairelerinde hâkim olmak

Vasi Tayini İçin Gerekli Belgeler

- Vasi tayin dilekçesi
- Çocuğun nüfus cüzdanının aslı ve fotokopisi
- Anne ve baba vefat etmiş ise bu durumu gösterir vukuatlı nüfus kayıt örnekleri
- Anne ve baba kısıtlanmışlarsa ya da velayet hakları kaldırılmışsa ilgili mahkeme kararının bir nüshası gereklidir.

Vasinin Görev Süresi

- Vasi, kural olarak iki yıl için atanır.
- Vesayet makamı, bu süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir.
- Kural olarak vasi iki yıllık görev süresi dolmadan görevinden çekilemez.
- Dört yıl dolunca vasi, vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir.
- Vasilik görevi, uzatılmadığı takdirde ise, sürenin dolmasıyla sona erer.
- Vasi, vasilığe engel bir sebebin ortaya çıkması hâlinde görevinden çekilmek zorundadır.
- Vasi, bir kaçınma sebebi ortaya çıktığı takdirde sürenin bitiminden önce görevinden alınmasını isteyebilir; ancak çocukla ilgili önemli sebeplerin varlığı hâlinde görevine devam etmek zorundadır.
- Görevi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür.

Vasinin Görev ve Sorumlulukları

- Çocuğun bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür. Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, vasi bu konuda anne ve babanın yetkilerine sahiptir.
- Çocuğun malvarlığını korumak ve özenle yönetmekle yükümlüdür. Vasi, malvarlığı yönetimiyle ilgili hesap tutmak ve vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlükârda yılda bir defa hesabı vesayet makamının incelemesine sunmakla yükümlüdür.
- Vesayet altındaki çocuğa ait taşınmazların satışı, vesayet makamının talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde mümkündür.
- Vesayet altındaki çocuğun kendisi veya ailesi için özel bir değer taşıyan şeyler, zorunluluk olmadıkça satılamaz.
- Vasi, çocuğun kişiliği ile ilgili menfaatlerini korumak ve çocuğu hukuki işlemlerde temsil etmekle yükümlüdür.
- Çocuk görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, vasi önemli işlerde karar vermeden önce olanak ölçüsünde, onun görüşünü almakla yükümlüdür. Vesayet altındaki kişinin yapılacak işe rızasının bulunması vasiyi sorumluluktan kurtarmaz.
- Vesayet altındaki çocuk adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak yasaktır.

5. Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukların Hukuki Durumu Velayet – Vesayet

Vasinin Görevden Alınma Sebepleri

- Vasi, görevini ağır surette savsaklar, yetkilerini kötüye kullanır, güveni sarsıcı davranışlarda bulunur ya da borç ödemede acze düşerse, vesayet makamı tarafından görevden alınır.
- Vasinin görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle vesayet altındaki kişinin menfaatleri tehlikeye düşerse, vesayet makamı kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabilir.
- Görevden alınmayı gerektiren sebebin varlığını başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı, vasiyi resen görevden almakla yükümlüdür.
- Vesayet makamı, ancak gerekli araştırmayı yaptıktan ve vasiyi dinledikten sonra onu görevden alabilir.
- Vesayet makamı, ağır olmayan hâllerde vasiye görevden alınacağı konusunda uyarıda bulunur.
- Gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde vesayet makamı, vasiye geçici olarak işten el çektirip bir kayyım atayabileceği gibi; gerekirse muhtemel zararı göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyati haciz koyabilir ve vasinin tutuklanmasını da isteyebilir.

Vasinin Vesayet veya Denetim Makamından İzin İstemek Zorunda Olduğu Durumlar

Kanunun 462. maddesine göre aşağıdaki iş ve işlemlerde, işi veya işlemi yapmadan önce vesayet makamına müracaat etmek suretiyle izin almak gerekir:

- Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir ayni hak kurulması,
- Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi,
- Olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri, (Örneğin mutfağın değiştirilmesi, salonun genişletilmesi, çatı arasına oda eklenmesi gibi olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri için izin alınmalıdır.),
- Ödünç verme ve alma, (Örneğin, her türlü borç para alma veya verme, vesayet altındaki kişinin maliki olduğu arabanın seyahat amacıyla bir yakınına verilmesi, altın bileziklerinin düğünde takılmak üzere ablasına verilmesi gibi durumlar izne tabidir.),
- Kambiyo taahhüdü altına girme, (Çek veya senet ile borçlanma da izne tabi işlemlerdendir.),
- Bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli taşınmaz kirası sözleşmeleri yapılması, (Kanun koyucu kira sözleşmelerinin, vesayet altındaki kişinin menfaatine uygun olup olmadığının ikinci bir gözle de kontrolünü öngörmüştür. Böylece vesayet altındaki kişinin maddi menfaatlerinin verimsiz ve uzun süreli kontratlarla zedelenmesi engellenmek istenmiştir).

5. Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukların Hukuki Durumu Velayet – Vesayet

Kanunun 463. maddesine göre aşağıdaki hallerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da iznini almak gereklidir:

- Vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi veya evlat edinilmesi,
- Vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya vatandaşlıktan çıkması,
- Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması,
- Ömür boyu aylık veya gelir bağlama ya da ölünceye kadar bakma sözleşmeleri yapılması,
- Mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi yapılması,
- Küçüğün ergin kılınması,
- Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması.

NOT: Burada sayılan ve vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izninin arandığı işlemler; üçüncü şahısların dâhil olduğu, birden fazla kişinin ekonomik ve sosyal hayatında farklılıklara sebep olan, iptalinin veya geçersizliğinin birden fazla soruna ve telafisi imkânsız zararlara yol açacağı düşünülen işlemlerdir.

5.3. Çocukların Mal ve Gelirlerinin Korunması

Türk Medeni Kanunu'na göre, anne ve babadan birinin ölümü halinde nüfus memuru; evliliğin mahkeme kararı ile sona ermesi halinde ise kararı veren mahkeme, sağ kalan veya velayeti kendisine verilen eşin yerleşim yeri aile mahkemesine durumu derhal bildirir.

Mahkeme, belirleyeceği süre içinde, sağ kalan veya velayet kendisine verilen eşten çocuğun varsa, mal varlığının dökümünü gösteren bir defter vermesini ve bu mal varlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşecek önemli değişiklikleri de bildirmesini ister.

Hâkim, anne ve babanın, çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermemeleri halinde, Türk Medeni Kanunu'nun 360'ncı ve 361'inci maddeleri hükümleri gereğince çocuğun mallarının korunması için uygun önlemleri alır.

Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayyuma devredilmesine karar verebilir.

5. Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukların Hukuki Durumu Velayet – Vesayet

Çocukların Mallarının Kullanımı

Türk Medeni Kanunu'na göre, çocuğun olağan ihtiyaçlarının gerektirdiği durumlarda ve bu ihtiyaçların sınırları içinde kalmak üzere çocuğa sermaye olarak yapılan ödemeler, uğradığı zararların karşılığı olarak ödenen tazminatlar ve ikramiyeler ile sosyal yardım ve sosyal güvenlik kurumları tarafından yapılan ödemeler ve benzeri edimler çocuğun bakımı için kısmen kullanılabilir.

Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk varsa ancak hâkim kararıyla anne ve babaya belirli miktarlarda çocuğun diğer mallarını da sarf etme yetkisi verilebilir.

Çocukların Gelirlerinin Kullanımı

Türk Medeni Kanunu'na göre, çocuğun mallarının gelirleri, öncelikle çocuğun bakımına, yetiştirilmesine ve eğitime harcanır. Bunu aşan gelirler, ancak ailenin sosyal ve ekonomik durumu, çocuğun aileye getirdiği ekonomik yükler gibi hakkaniyetin gerektirdiği sınırlar içinde ailenin ihtiyacına sarf edilebilir. Gelir fazlası, çocuğun mallarına katılır.

Velayetin Sona Ermesi Halinde Malların Çocuklara Devredilmesi

Türk Medeni Kanunu'na göre, hâkim kararıyla velayetleri veya malı yönetme hakları sona eren anne ve baba, hesap cetveli ile birlikte çocuğun mallarını vasiye veya kayyuma devreder. Eksiklikler varsa bunları ayrı ayrı tespit edip, vesayet makamı gerek görürse eksik olan veya zarar verilen mallardan dolayı veli aleyhine dava açılmasını vasi veya kayyumdan ister.

Velayetin, çocuğun ergin olması nedeniyle sona ermesi halinde anne ve baba, ergin olan çocuğun istemi üzerine bir hesap cetveli de vermek suretiyle malları kendisine devir ve teslim ederler.

6. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Tarafından Çocuklara ve Ailelere Sunulan Hizmetler

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; çocuk, kadın, engelli, yaşlı, şehit yakını ve gaziler başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin ekonomik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarına yönelik sosyal hizmet ve sosyal yardım programlarını uygulamaktadır. Bu hizmetler, tüm illerde aile ve sosyal hizmetler il müdürlükleri, ilçelerde ise sosyal hizmet merkezleri ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aracılığıyla yürütülmektedir.

Sosyal hizmet ve sosyal yardım programlarından yararlanmak için, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne veya Sosyal Hizmet Merkezi ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır. Bazı hizmetler için ise **e-Devlet Kapısı**, **CİMER** ve **ALO 183 hattı** üzerinden de başvuru yapılabilir. Sosyal Hizmet Merkezlerinin adres ve telefon numaralarına ilgili Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinin resmi web sitesinden, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının adres ve telefon numaralarına ise ilgili kaymakamlıkların resmi web sitelerinden erişilebilmektedir.

6.1. Çocuklara Yönelik Hizmetler

6.1.1. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti

Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti; çocukların ihtiyaçlarının karşılanması, ailelerin güçlendirilmesi, geçici olarak yaşanan sosyal ve ekonomik güçlüğü önüne geçilmesini sağlayan bir hizmettir. Bu kapsamda akademik, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerle çocukların eğitimleri ile sosyal gelişimleri desteklenmektedir.

SED hizmeti için e-Devlet Kapısı, CİMER ve ALO 183 hattı üzerinden veya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne ya da Sosyal Hizmet Merkezine dilekçe vererek başvuru yapılabilir.

SED Hizmeti Başvurusu Sonrası Süreç

1. Başvuru sonrası uzman personel tarafından SED hizmeti talebinde bulunan kişi ile ön görüşme yapılır.
2. Ön görüşme sonunda ekonomik ve sosyal olarak desteklenmesi uygun bulunan müracaatçının ihtiyaçlarının tam olarak anlaşılabilmesi için hane ziyareti gerçekleştirilir ve incelemeler yapılır.
3. Onaydan önce dosya SED komisyonuna sunulur. Uygun olması, komisyondan geçmesi halinde çocuk için destek başlatılır.

4. Hizmet süreci boyunca; üç aylık periyotlarla il müdürlüğünde görevli uzman personel tarafından izleme ve rehberlik çalışmaları gerçekleştirilir.
5. İzleme ve takip sürecinde SED hizmeti şartlarının ve ekonomik destek ihtiyacının devam etmesi durumunda hizmetin devamına karar verilir.
6. İzleme çalışmalarında yardım yapılan kişilerin destek almadan hayatını sürdürebileceği maddi şartlara sahip olduğunun veya yardımın amacı dışında kullanıldığının tespiti halinde izleyen aybaşından itibaren ekonomik destek ödemesi sonlandırılır.

6.1.2. Öksüz ve Yetim Hizmetleri

Öksüz ve Yetim Hizmetleri Birimi, ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara ve bu çocukların ailelerine yönelik hane ziyareti planlanması, çocuğun ve hane bireylerinin ihtiyaçlarının belirlenmesi, uygun sosyal hizmet ve yardım programlarının uygulanması ve çocukların takibinin sağlanması amacıyla çalışma yürütmektedir.

Ziyaretler sonucunda; çocuğun ve ailenin ihtiyaçları tespit edilerek Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının hizmet modellerine yönlendirmenin yanı sıra, rehberlik ve danışmanlık, İŞKUR'a yönlendirme, hukuk birimlerince hukuki destek gibi çalışmaların yapılması sağlanmaktadır.

Öksüz ve Yetim Hizmetleri Birimi tarafından yürütülen çalışmalar hakkında detaylı bilgi almak için Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne veya Sosyal Hizmet Merkezine başvuru yapılabilir.

6.1.3. Bireysel Psikolojik Danışmanlık Hizmeti

Ebeveyn kaybı yaşamış çocuklar ve aileler ihtiyaç duyulan her türlü konu ile ilgili ücretsiz bireysel psikolojik danışmanlık almak için Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne veya Sosyal Hizmet Merkezine başvuru yapılabilir.

6.1.4. Ücretsiz Bakım Hizmeti

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı denetiminde olan özel kreş, gündüz bakımevi ile özel çocuk kulüpleri kapasitesinin yüzde üçü Bakanlığımız hizmet alanındaki çocukların ücretsiz yararlanması için kullanılmaktadır.

Ücretsiz Bakım Hizmetinden Yararlanma Şartları

Ücretsiz kreş hizmetinden yararlanmak için Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne veya Sosyal Hizmet Merkezine başvuru yapılır. Ücretsiz bakım hizmetinden;

- Ekonomik durumlarına bakılmaksızın;
 - Şehit ve gazi çocukları;
 - Bakanlığa bağlı kuruluşlarda korunma ve bakım altında bulunan çocuklar;
 - Cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu olan anneleri ile birlikte kalan çocuklar,
- Ekonomik güçlük içindeki anne veya babası vefat etmiş çocuklar ile ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocukları,
- Tek ebeveyni ile yaşayan çocuklar,
- Engelli ebeveyni olan çocuklar,
- Kadın konukevinde bulunan veya ayrılan kadınların çocukları yararlandırılmaktadır.

Ücretsiz Bakım Hizmeti Başvurusu Sonrası Süreç

Başvuru sonrasında hane ziyareti yapılarak görüşme ve inceleme süreci başlatılır. İncelemeler sonucunda uzman personel tarafından hizmete uygun olan çocuklar kontenjanların uygunluğuna göre ücretsiz olarak kuruluşlara yerleştirilir.

6.2. Ailelere Yönelik Hizmetler

6.2.1. Aile Danışmanlığı Hizmeti

Aile bireylerinin sorun çözme kapasitelerinin artırılması, aile içi iletişim sorunlarının azaltılması, problemlerle baş etme becerilerinin kazandırılması ve ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesine yönelik uzman personel aracılığı ile sunulan koruyucu ve önleyici danışmanlık hizmetidir.

Aile danışmanlığı hizmetinden ücretsiz yararlanmak için Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Sosyal Hizmet Merkezi veya e-Devlet Kapısı üzerinden başvuru yapılır.

6.2.2. Aile Eğitim Programı Kapsamında Düzenlenen Eğitimler

Aile Eğitim Programı, aile bireylerinin aile içinde yaşam becerilerini güçlendirmek üzere aile eğitim ve iletişimi, hukuk, iktisat, medya ve sağlık gibi konularda hazırlanmış bir yetişkin eğitim programıdır.

Eğitim içerikleri ve detaylı bilgi için aep.aile.gov.tr adresi ziyaret edilebilir. Program kapsamındaki eğitimler Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığıyla verilmektedir.

6.3. Engelli Bireylere Yönelik Hizmetler

6.3.1. Engelli Evde Bakım Yardımı

Evde bakım yardımı, günlük hayatını sürdürme sürecinde bakıma ihtiyacı olan engelli bireylerin kişisel bakım ve psikososyal destek ihtiyaçlarının, içinde yaşadıkları sosyal ve fiziksel çevreden koparılmadan ailelerinin yanında karşılanmasını sağlayan maddi bir destektir.

Engelli evde bakım yardımından yararlanmak için e-Devlet Kapısı üzerinden veya ikamet edilen ildeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne veya Sosyal Hizmet Merkezine başvuru yapılır.

Engelli Bireylerin Evde Bakım Yardımından Yararlanma Şartları

- Hanede ikamet eden tüm bireylerin her ne ad altında olursa olsun her türlü gelir toplamı esas alınmak suretiyle, hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarının, asgari ücretin aylık net tutarının 2/3'ünden daha az olması,
- Sağlık kurulu raporunda 18 yaş üstü kişiler için "tam bağımlı/ağır engelli" ibaresi bulunması; çocuklar için sağlık kurulu raporunda (ÇÖZGER) "Çok ileri düzeyde Özel Koşul Gereksinimi Var (ÇÖGV)", "Belirgin Özel Koşul Gereksinimi Var (BÖGV)" ve "Özel Koşul Gereksinimi Var (ÖKGV)" ibarelerinin bulunması,
- Günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyeceğinin bakım raporuyla tespit edilmesi gerekmektedir.

Yukarıdaki şartları taşıyanlar hakkında, hane ziyareti sonrasında bakım hizmetleri değerlendirme heyetince yapılan değerlendirme sonucunda engelli bireyin başkasının yardımı olmadan hayatını devam ettiremeyecek şekilde bakıma ihtiyacı olduğunun tespit edilmesi halinde engelli birey evde bakım yardımından yararlandırılır.

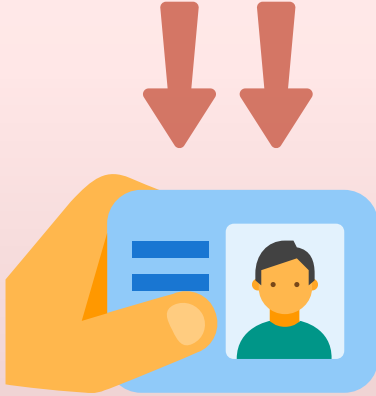
6.3.2. Engelli Kimlik Kartı

Engellilere sağlanan hak ve sunulan hizmetlerden yararlanabilmek için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından verilen kimlik kartıdır.

Engelli Kimlik Kartı İçin Şartlar

Engelli kimlik kartı alabilmek için engelli birey sağlık kurulu raporu ile %40 ve üzeri engelli olduğunu belgelemelidir. Engelli bireyin 18 yaşından küçük olması durumunda; sağlık kurulu raporunda (ÇÖZGER) Hafif Düzeyde ÖGV (40-49), Orta Düzeyde ÖGV (50-59), İleri Düzeyde ÖGV (60-69), Çok İleri Düzeyde ÖGV (70-79), Belirgin Özel Gereksinimi Vardır (80-89) veya Özel Koşul Gereksinimi Vardır (90-99) ifadelerinden birinin yer alması gerekmektedir.

Engelli bireyin ikamet ettiği ildeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne 2 (iki) adet fotoğraf, nüfus cüzdanı ve engelli sağlık kurulu raporunun aslı veya onaylı örneği ile müracaat edilerek engelli kimlik kartı alınabilir. Yeni Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartı sahibi olan vatandaşlar, engelliler için kimlik kartı başvurularını e-Devlet Kapısı üzerinden yapabilir.

Kimlik Kartının Engelli Vatandaşlara Sağladığı İmkânlar

- Belediye ve özel halk otobüsleri, deniz ulaşım araçları ve TCDD bünyesindeki trenlerden ücretsiz yararlanabilir.
- Türk Hava Yolları Miles&Smiles üyesi olan engelli vatandaşlara yurt içi uçuşlar için %20, yurt dışı uçuşlar için %25 indirim hakkından yararlanabilir.
- Müze ve ören yerleri, milli parklar, tabiatı koruma alanları ve tabiat parklarına ücretsiz giriş yapabilir.
- Devlet tiyatrolarından ücretsiz yararlanabilir.
- GSM operatörlerince engelli kişilere özel tarifelerden yararlanabilir.

6.3.3. Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPSS)

Engelli bireylerin kamuya memur ve işçi olarak yerleştirilmeleri için iki yılda bir ÖSYM tarafından 81 ilde düzenlenen merkezi bir sınavdır.

- EKPSS kapsamında ilkokul, ortaokul ve ilköğretim mezunu engelli bireyler doğrudan kuraya; lise, ortaöğretim, ön lisans ve lisans mezunu engelli bireyler ise sınava katılım sağlamaktadır.
- Sınavda engelli adayların eğitim durumları ve engel gruplarının yarattığı dezavantajlar göz önünde bulundurularak farklı sorular hazırlanmakta; bireyin engel durumuna göre kullanmak zorunda olduğu donanım, okuyucu, işaretleyici, ek süre, tek başına sınava girme gibi olanaklar sağlanmaktadır.

Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPSS) Başvurusu Nasıl Yapılır?

- EKPSS için başvuru ve sınav tarihleri her sınav döneminde ÖSYM tarafından ilan edilmektedir.
- İlk başvuru aşamasında gerekli olan "Ön Kabul ve Taahhüt Beyanı Belgesi" Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından hazırlanarak adaylara teslim edilmektedir.
- Adaylar Ön Kabul ve Taahhüt Beyanı belgesi ve diğer gerekli belgelerle birlikte başvuru işlemlerini bir ÖSYM bürosunda tamamlamaktadır.

6.3.4. Engelli Bireylere Yönelik Gündüz Hizmet Merkezi

Engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarına katkı sağlanması amacıyla engelli bireyler ile ailelerine sunulacak eğitim, rehberlik ve danışmanlık hizmeti, psikososyal rehabilitasyon hizmeti, gündüz bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini tam gün, yarım gün veya seanslı olarak sunan sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Engelli bireylere yönelik gündüz hizmet merkezi iki temel işleve sahiptir:

1. Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımlarını ve bağımsız yaşama becerilerinin artırılmasını desteklemek,
2. Engelli bireye sahip ailelere, gündelik yaşamda engelli bireyi dışındaki diğer meşguliyetleri için zaman ayırabilme imkânını sağlamak.

Engelli Bireylere Yönelik Gündüz Hizmet Merkezinden Yararlanan Engel Grupları

- Yaygın gelişimsel bozukluğu olan bireyler (otizm, Asperger sendromu gibi),
- Zihinsel engelliler,
- İşitme engelliler,
- Dil ve konuşma bozukluğu olan bireyler,
- Görme engelliler,
- Ortopedik engelliler,
- Ruhsal duygusal engelliler,
- Çoklu engeli olan bireyler,
- Diğer engelli bireyler yararlanmaktadır.

0-18 yaş aralığında olan engelli çocuklar için '**Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirme Raporu (ÇÖZGER)**', çocuğun bakımını üstlenen kişinin başvuru dilekçesi ile ÇÖZGER düzenlemeye yetkili hastaneye başvuru yapılarak alınmaktadır. Gündüz hizmet merkezlerine yetkili sağlık kuruluşlarından alınan ÇÖZGER ile başvurulabilir.

18 yaş üstü engelli bireyler '**Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik**' kapsamında 'erişkinler için sağlık kurulu raporu' alınarak başvuruda bulunur.

Engelli Bireylere Yönelik Gündüz Hizmet Merkezine Başvuru

Merkeze, engelli bireyin kendisi, ailesi ya da yasal temsilcisi başvuru yapabilir. Resmi kurumlar aracılığıyla gündüz hizmetlerine gereksinim duyan engelli birey ve aileleri yönlendirilebilir.

Adana, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Bartın, Bilecik, Bingöl, Bolu, Bursa, İstanbul, Kahramanmaraş, Karabük, Kocaeli, Manisa, Mersin, Sakarya, Samsun, Sivas, Trabzon, Van ve Zonguldak illerinde engelli bireylere yönelik gündüz hizmeti sunan müstakil kuruluşlar bulunmaktadır.

Engelli bireylere yönelik gündüz hizmetlerinden yararlanmak için Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne, Sosyal Hizmet Merkezine ya da doğrudan gündüz hizmet merkezine başvuru yapılabilmektedir.

6.3.5. Engellilere Yönelik Kurum Bakımı

Bedensel, zihinsel ve ruhsal engeli nedeni ile günlük hayatın tekrar eden gereklerini yerine getiremeyecek durumda olan ve %40 üzeri engelli sağlık kurulu raporuna sahip olan bireyler ile uygun ÇÖZGER raporuna sahip olan 18 yaşından küçük bireyler herhangi bir gelirin olup olmamasına bakılmaksızın ücretsiz olarak resmi yatılı bakım ve rehabilitasyon merkezleri/engelsiz yaşam merkezlerinden bakım hizmeti alabilmektedir.

Bakıma ihtiyacı olan engelli bireylerin, gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından açılan ve Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından denetlenen özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti almaları da mümkündür.

Engellilere yönelik kurum bakımı hizmetinden yararlanmak için aile ve sosyal hizmetler il müdürlüğüne ve sosyal hizmet merkezine ya da doğrudan yatılı bakım ve rehabilitasyon merkezlerine başvuru yapılabilir.

6.4. Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Hizmetler

6.4.1. Şehit Yakınları ve Gazi İstihdamı

Şehit olanların eş veya çocuklarından birisi ile anne, baba veya kardeşlerinden birisi olmak üzere toplam iki kişi; anne, baba ve kardeşi; yoksa eş veya çocuklarından toplam iki kişi; eş veya çocuğu yoksa anne veya babası ile kardeşlerinden birisi olmak üzere toplam iki kişi; anne, baba veya kardeşlerin bu hakkı kullanmaması durumunda eş veya çocuklardan toplam iki kişiye kamuda istihdam hakkı tanınmıştır.

İstihdam hakkından yararlanmak için ikamet edilen Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne başvuru yapılır.

6.4.2. Ücretsiz Seyahat Kartı

Şehitlerin eşleri, evli olmayan ve yirmi beş yaşını doldurmamış olan çocukları ile anne ve babalarının; gazilerin kendileri, eşleri, evli olmayan ve yirmi beş yaşını doldurmamış olan çocukları ile anne ve babalarının ücretsiz seyahat hakkı bulunmaktadır.

Ücretsiz seyahat kartı için TC kimlik numaraları ve bir adet biyometrik fotoğraf ile Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne başvuru yapılır.

Ücretsiz Seyahat Kartı Kullanıldığı Yerler

- Şehir içi toplu taşıma hizmetlerinde; şehir içi kara ve deniz taşımacılığında taksi, taksi dolmuş, dolmuş, rekreatif, turistik ve servis amaçlı kullanılan araçlar hariç olmak üzere;
 - Demir yolları ve deniz yollarının toplu insan ulaşımına yönelik şehir içi hatlarında,
 - Belediyelere ve belediyeler tarafından kurulan veya yetki verilen özel şahıs veya şirketlere ait araçlar ya da demiryolları ve denizyolları araçlarında,
- Şehirler arası toplu taşıma hizmetlerinde rekreatif, turistik ve servis amaçlı kullanılanlar hariç olmak üzere; demiryolları ve deniz yolları araçlarında ücretsiz seyahat kartı kullanılabilir.

6.5. Kadınlara Yönelik Hizmetler

6.5.1. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)

Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü merkezlerdir.

ŞÖNİM Bünyesinde Sunulan Hizmetler

- Psikososyal destek
- Eğitim ve mesleki destek
- Hukuki destek
- Sağlık destek hizmeti
- Ekonomik destek
- Müdahale ve yönlendirme hizmeti
- Koordinasyon hizmeti
- Önleyici çalışmalar (eğitim, bilgilendirme, farkındalık oluşturma vb)

ŞÖNİM Hizmetlerinden Yararlanma Şartları

- Ev içi şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, yaşlılar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişiler yararlanır.
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin adres ve telefon numaralarına Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının resmi internet adresinde iletişim sekmesinden ulaşılabilir.

6.5.2. Kadın Konukevleri

Kadın konukevleri; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psikososyal destek verilmesi, güçlenmesi ve bu dönemde varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının karşılanması için hizmet veren yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Kadın Konukevlerinde Sunulan Hizmetler

Kadın konukevlerinde güvenli barınmanın yanı sıra, kadın ve çocuklara doğrudan ya da ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle danışmanlık, psikolojik destek, hukuki destek, tıbbi destek, eğitim desteği, harçlık, kreş, mesleki eğitim kursu gibi alanlarda destek sunulmaktadır.

Kadın Konukevlerinden Yararlanma Şartları

Şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan bütün kadınlar ve beraberindeki çocukları hiçbir ayırım yapılmadan konukevine kabul edilir. Konukevine kabulde kadınlardan herhangi bir belge istenmez. Konukevi yönetimi, resmi kimlik belgesi olmayan kadınların kimlik belgesi edinme işlemlerine destek olur.

Kadın konukevinde gizlilik ve güvenliğe yönelik önlemler alınır, adres bilgileri paylaşılmaz. Kadın konukevine doğrudan başvuru yapılamaz.

Kadın Konukevinden yararlanmak için Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezine (ŞÖNİM), benzeri görevleri yapan kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili yönlendirici birimlerine veya emniyet birimlerine başvuru yapılır.

6.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Tarafından Sunulan Hizmetler

6.6.1. Öksüz ve Yetim Yardımı

3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olan annesi, babası veya her ikisi de vefat etmiş çocuklar için yapılan nakdi yardımdır. Yardım başvurusunun değerlendirilebilmesi veya devamının sağlanması için hane bazlı kontrollerde sosyal güvence kaydına rastlanmaması gerekmektedir. Öksüz ve yetim yardımından yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfına başvuru yapılır. Öksüz ve Yetim Yardım Programı kapsamında şartları sağlayan ödeme sahibi kişilere ödemeler, her iki ayda bir düzenli olarak hak sahibinin banka/PTT hesabı üzerinden yapılmaktadır.

Öksüz ve Yetim Yardımından Yararlanma Şartları

- 18 yaşını doldurmamış olmak,
- Annesi, babası veya her ikisinin de vefat etmiş olmak,
- Bekâr olmak,
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından verilen sosyal ve ekonomik destekten (SED) faydalanmamak,
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluşlarda koruma ve bakım altında bulunmamak,
- Diğer kurum ve kuruluşlardan, yetim veya öksüz olmaktan dolayı benzeri yardımlardan faydalanmamak,

- Asker çocuğu yardım programı kapsamında fayda sahibi olmamak,
- Bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımını desteklemek amacıyla, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılan sosyal yardımlardan (evde bakım yardımı) faydalanmamak,
- 2022 sayılı Kanun kapsamında aylık almamak,
- 3294 sayılı Yasa kapsamında fakir ve muhtaç durumda olduğunun müteveli heyeti kararıyla tespit edilmesi gerekmektedir.

6.6.2. Vefat Yardımı

3294 sayılı Kanun kapsamında bulunan ve 15 Nisan 2022 tarihi ve sonrasında yakını/yakınları vefat eden Türk vatandaşlarına yönelik yardım programıdır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca bulundukları yerdeki Belediyelerden her hafta alınan vefat listeleri çerçevesinde Bütünleşik Sistem'de kayıtlı ve sosyal yardım alan haneler tespit edilerek vefat eden kişinin hanesindeki bir yakınına vefat yardımı yapılmaktadır.

Bununla birlikte, Belediyeler tarafından listelerin gönderilmesi beklenmeksizin vefat eden kişinin bir yakını tarafından da 'Ölüm Belgesi' sunulmak şartıyla yardım başvuru süreci başlatılabilmektedir.

Vefat yardımı ödemeleri tek seferlik yapılır. Vefat yardımından yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.3. Eğitim Materyali Yardımı

Her eğitim-öğretim yılı başında ve yıl boyunca 3294 sayılı Kanun kapsamında bulunan ihtiyaç sahibi ailelerin ilk ve ortaöğretimde okuyan çocuklarının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından kırtasiye, önlük, çanta gibi temel okul ihtiyaçları karşılanmaktadır.

294 sayılı Kanun kapsamındaki sosyal güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi haneler ile sosyal güvencesi olan ancak hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan haneler bu yardımdan faydalanabilmektedir.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı müteveli heyeti tarafından ihtiyaca göre belirlenen yardımlar, her eğitim-öğretim dönemi başında ve ihtiyaç duyulan zamanlarda yapılmaktadır. Bu yardımdan yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.4. Öğrenci Barınma-Taşıma-Yemek Yardımı

Milli Eğitim Bakanlığının taşınalı eğitim sistemi dışında kalan 3294 sayılı Kanun kapsamında bulunan ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından taşıma, yemek, iye ve barınma ihtiyaçlarına yönelik yardımlar yapılmaktadır.

3294 sayılı Kanun kapsamındaki sosyal güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi haneler ile sosyal güvencesi olan ancak hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretten az olan haneler bu yardımdan faydalanabilmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı müteveli heyeti tarafından ihtiyaca göre belirlenen ödeme tutarı her iki eğitim-öğretim döneminde her gün karşılanacak şekilde düzenlenir. Bu yardımdan yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.5. Şartlı Eğitim Yardımları

Sosyal güvencesi olmayan ve 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olan ailelere, çocukların örgün eğitime devam etmeleri ve okulun açık olduğu aylarda bir ay içerisinde 4 günden fazla devamsızlık yapmamaları şartıyla yapılan yardımlardır. Bu yardımdan ilk ve orta öğretim çağında çocuğu bulunan aileler faydalanabilmektedir. Şartlı Eğitim Yardım ödemeleri her ay için hesaplanıp iki ayda bir yapılmaktadır. Bu yardımdan yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki **Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına** başvuru yapılır.

6.6.6. Eğitim Yardımları Kapsamında Ulaşım Giderlerinin Karşılanmasına Yönelik Yardımlar

3294 sayılı Kanun kapsamında yer aldığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca tespit edilen ve Türkiye sınırları içerisinde ailelerinin ikamet ettiğı ilden farklı bir ilde örgün eğitime devam eden 25 yaş ve altı Türk vatandaşı öğrencilerin, ailelerinin yanına gidiş veya okullarına dönüşlerinde yıllık 2 gidiş - 2 dönüş olmak üzere toplam dört bilet hâlinde, belirlenen tek yön bilet vasıta üst limit tutarını aşmamak kaydıyla ulaşım giderlerinin karşılanmasına yönelik bir destek programıdır.

Bu yardımdan 3294 sayılı Kanun kapsamında yer aldığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca tespit edilen ve Türkiye sınırları içerisinde ailelerinin ikamet ettiğı ilden farklı bir ilde örgün eğitime devam eden 25 yaş ve altı Türk vatandaşı öğrenciler faydalanabilmektedir.

Destek Programı kapsamında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından öğrenci ya da ailesinden bilet ve öğrenci durumuna ilişkin bilgi ve belgeler talep edilir. Talep edilen belgelerin öğrenci adına olması zorunludur. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı tarafından bilette yazılı tutarın tamamının ödenmesi esas olup ödeme tutarı 2024 yılı için 1.250 TL olarak belirlenen tek yön bilet vasıta üst limit tutarını aşmamaktadır.

Destek Programına ilişkin başvurular, başvuru tarihinden itibaren en geç 30 gün içerisinde Vakıf Mütevelli Heyeti tarafından değerlendirilerek karara bağlanmaktadır.

Destek Programından faydalanacak öğrenci 18 yaşından büyük ise kendisi veya ailesi; 18 yaşından küçük veya kanunen kısıtlı olması durumunda ise öğrencinin ailesi, vasi/velisi veya diğer kişiler ikamet ettiği ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapabilmektedir.

6.6.7. Yükseköğrenim Öğrencilerine Yönelik Yardımlar

Yurt içindeki yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören 3294 sayılı Kanun kapsamındaki Türk öğrencilere temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla vakıf imkânları ve/veya vakfa şartlı yapılan bağış kaynağı kullanılarak düzenlilik arz etmeyen aynı/nakdi yardımlar yapılmaktadır.

3294 sayılı Kanun kapsamındaki sosyal güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi haneler ile sosyal güvencesi olan ancak hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan hanelerdeki öğrenciler bu yardımdan faydalanabilmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı mütevelli heyeti tarafından ihtiyaca göre belirlenerek vakıf mali imkânlarına göre ödeme tutarı belirlenen bu yardımdan yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.8. Muhtelif Eğitim Yardımları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından ilk ve ortaöğretim okullarına devam eden 3294 sayılı Kanun kapsamında bulunan öğrencilerin ortaöğretim ve yükseköğrenim sınavlarına hazırlık materyallerinin sağlanabilmesi gibi diğer eğitim ihtiyaçlarına yönelik destekler verilmektedir.

3294 sayılı Kanun kapsamındaki sosyal güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi haneler ile sosyal güvencesi olan ancak hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan hanelerde 18 yaş üstü aile bireyleri bu yardımdan faydalanabilmektedir. Ödeme tutarları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı mütevelli heyeti tarafından ihtiyaca göre belirlenmektedir.

Her eğitim-öğretim dönemi başında ve ihtiyaç duyulan zamanlarda yapılan bu yardımdan yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.9. Kur'an Kursu Destek Programı

Çocuğu, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı resmi Kur'an kurslarına devam eden 3294 sayılı Kanun kapsamında yardım alan ailelerin kursa ödemekle mükellef olduğu giderlerin karşılanması programıdır. Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı resmi Kur'an kursuna çocuklarını kaydettiren 3294 sayılı Kanun kapsamında yardım alan aileler herhangi bir başvuru yapmadan programdan faydalanabilir.

Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı resmi Kur'an kurslarında eğitim alan 3294 sayılı Kanun kapsamındaki hanelerde bulunan 4-6 yaş aralığındaki çocuklar bu yardımdan başvuru yapmadan otomatik olarak faydalanabilmektedir.

6.6.10. Türkiye Aile Destek Programı

Aşırı yoksulluk sınırının altında kalan vatandaşların sosyal yardım sistemine dâhil edilerek aşırı yoksulluktan kurtulmaları ve çalışan yoksulluğu, emekli yoksulluğu gibi durumlarla karşılaşan vatandaşlar ile düzenli sosyal yardım programlarımız özelinde belirlenen tematik şartları taşımadığı için bu yardımlardan faydalanamayan belirli bir gelir seviyesinin altındaki vatandaşların da desteklenmeleri amacıyla yürütülen yardım programıdır. Bu kapsamda, yalnızca gelir durumu dikkate alınmak suretiyle 3294 sayılı Kanun kapsamındaki ihtiyaç sahibi vatandaşlarımıza nakdi destek sağlanmaktadır.

3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olup hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan haneler (Hanesinde memur, noter ve muhtar bulunanlar hariç) faydalanabilmektedir.

Türkiye Aile Destek Programı ödemeleri 1 (bir) yıl süreyle aylık olarak yapılmaktadır. En kapsamlı sosyal destek uygulaması olan Türkiye Aile Destek (TAD) Programı Sayın Cumhurbaşkanımızın tensipleriyle 2022 yılında başlatılmıştır. Program kapsamında çocuklu hanelere çocuk desteği bileşeni aracılığıyla ilave ödeme yapılmaktadır. Aynı zamanda programdan faydalanan ailelere Elektrik Tüketim Desteği de sağlanmaktadır. Planlanan takvime göre 12 ay süre ile başlatılan Türkiye Aile Destek Programı süresinin dolmasına müteakip Cumhurbaşkanlığı Makamının 2023 yılı Ağustos ayındaki olurları ile bir yıl süre ile uzatılmıştır. Türkiye Aile Destek Programından yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.11. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı

Hanede sosyal güvencesi olan birey bulunmayan, 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olan ve son resmi nikâhlı eşini kaybetmiş kadınlara yöneliktir. Yardım programından faydalanan kişinin vefat etmesi, tekrar evlenmesi, yaşlılık aylığından, evde bakım aylığından (bakıcı) veya muhtaç asker ailelerine yönelik nakdi yardımdan yararlanması halinde eşi vefat eden kadınlara yönelik nakdi yardım programından yararlanamamaktadır.

Ödemeler her ay için hesaplanıp iki ayda bir yapılmaktadır. Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik düzenli nakit yardım programından yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.12. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Konut Destek Programı

Eşi vefat etmiş, 18 yaş altı en az üç çocuğa sahip 3294 Sayılı Kanun kapsamındaki kadınlara yönelik ülke genelinde 2023 adet konut yapımını hedefleyen, yerel yönetimler ve hayırseverlerin iş birliğiyle gerçekleştirilecek olan bir konut destek programıdır. Program kapsamında hane başına 2024 yılı için 500.000 TL destek sağlanmaktadır. Bu tutar; ev alımlarında tek seferde, ev yapımlarında ise üç dilim halinde kaynak aktarılması sağlanmaktadır.

Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik konut destek programından yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.13. Engelli Yakını Aylığı

Sosyal güvencesi olmayan ve hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan vatandaşlarımıza yapılan yardımdır. Çocuklar için sağlık kurulu raporunda (ÇÖZGER) en az hafif düzeyde özel gereksinimi olan; yetişkinler için sağlık kurulu raporunda %40 ve üzeri oranda engelli yakını bulunan kişiler bu yardımdan faydalanabilmektedir. Ödemeler aylık olarak yapılmaktadır.

Engelli yakını aylığı yardımından yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.14. Gıda Yardımları

3294 sayılı Kanun kapsamındaki ihtiyaç sahibi ailelerin gıda gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla başta Ramazan ayı ve Kurban Bayramı öncesinde olmak üzere ve yıl boyunca ihtiyaç olması halinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından gıda yardımı yapılmaktadır.

Gıda yardımından yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.15. Yakacak Yardımları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından 3294 sayılı Kanun kapsamındaki ihtiyaç sahibi hanelere temin edilen kömürün ulaştırılması şeklinde yakacak yardımı yapılmaktadır. 3294 sayılı Kanun kapsamındaki sosyal güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi haneler veya sosyal güvencesi olan ancak hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan haneler faydalanabilmektedir.

Hanelere dağıtılacak kömür miktarı bölgenin iklim koşulları, geçmiş yıllara ait dağıtım miktarları ve kömürün ısı değerleri dikkate alınarak belirlenmektedir.

Kömür yardımından yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.16. Doğal Gaz Tüketim Desteği

Türk vatandaşlarından, doğal gaz arzı sağlanan il/ilçede ikamet eden ve 3294 sayılı Kanun kapsamında oldukları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca belirlenen hanelere doğal gaz tüketim desteği sunulmaktadır. 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olup hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan haneler (hanesinde memur, noter ve muhtar bulunanlar hariç) faydalanabilmektedir.

Bu yardıma, e-Devlet Kapısı üzerinden resmi ikamet adresine kayıtlı mesken türü doğal gaz aboneliğine sahip kişiler başvurabilmektedir. Tutarlar, Ekim-Mayıs aylarını içeren 8 aylık dönemde hak sahipliği şartları sağlandığı müddetçe ilden ile değişmektedir. Ödemeler her ay için hesaplanıp 2 (iki) ayda bir yapılmaktadır.

Doğal gaz tüketim desteğinden yararlanmak için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır.

6.6.17. Elektrik Tüketim Desteği

Elektrik Tüketim Desteği iki bileşenden oluşmaktadır:

1. 3294 ve 2022 sayılı Kanunlar kapsamında düzenli sosyal yardım almaya ilişkin verilmiş hak sahipliği kararı devam eden haneler,
2. Tıbbi cihaz elektrik sarf desteği bileşeni için, kronik hastalığı nedeniyle cihaza bağımlı olan ve ihtiyaç sahibi olduğu sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca tespit edilen hastaların bulunduğu haneler ile 2828 sayılı Kanun kapsamında evde bakım aylığı alan ve kronik hastalığı nedeniyle cihaza bağımlı olan hanelerden sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olarak tespit edilen haneler faydalanabilmektedir.

Elektrik Tüketim Desteğinden yararlanmak için herhangi bir kuruma başvuru yapılmasına gerek olmayıp, hak sahiplerinin kimlik belgesi ve elektrik faturası ile PTT şubesine gitmeleri yeterlidir.

Tıbbi cihaz elektrik sarf desteği bileşeni için hak sahibi ya da fayda sahibinin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvurusu gerekmektedir.

6.6.18. Aile Destek Merkezi (ADEM) ve Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM)

Aile Destek Merkezi (ADEM); dezavantajlı ve toplumsal hayata katılımın kısıtlı olduğu bölgelerde yaşayan ve kendi imkânlarıyla sosyal, kültürel, mesleki ve sportif kurslara erişemeyecek olan kadınlar için psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve kişisel yönden gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla faaliyet gösteren merkezlerdir.

Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM) ise, Roman vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı yerlerde kültürel, mesleki ve sportif kurslara erişemeyecek olan kadınlar için psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve kişisel yönden gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla faaliyet gösteren merkezlerdir.

Bu merkezler bünyesinde, bölgenin ihtiyacına ve taleplere göre dikiş, Kuran-ı Kerim, el sanatları, sepet ve hasır örme, ahşap boyama, okuma/yazma, tel kırma, çanta yapımı, amigurumi ve bebek yapımı, turistik ve hediyelik eşya ile teorik aşçılık gibi kurslar düzenlenmektedir.

Kurslar ücretsiz olarak düzenlenmekte, kurslarda kursiyerlerin kullandığı tüm eğitim malzemeleri de yine ADEM/SODAM tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca ADEM/SODAM bünyesinde kursiyerlere ücretsiz öğle yemeği verilmesi, düzenli katılım sağlayan kursiyerlere İŞKUR tarafından teşvik ödemesi yapılması, küçük çocuğu olanlar için kreş ve ana sınıfı eğitimlerinin verildiği oyun odası hizmeti gibi uygulamalar mevcuttur.

Kurslarda yapılan tüm ürünler kadınlara ait olmakta ve kadınlara belli aralıklarla düzenlenen kermeslerde bu ürünlerin satışını yapma imkânı sunulmaktadır. Ayrıca kurslara katılan kadınlara mesleki eğitimin ardından ilgili kurumların verdiği hibe ve kredilerle kendi iş yerini açabilme imkânı da verilmektedir.

Bu merkezlerde kursların yanı sıra seminer, konferans, kermes, fuar, gezi, piknik organizasyonları, tiyatro, sinema, film gösterimi, sağlık taraması da gerçekleştirilmektedir.

Aile Destek Merkezi veya Sosyal Dayanışma Merkezinden yararlanmak için ilgili merkezlere doğrudan başvuru yapılabilir. İlçedeki kaymakamlık veya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ile iletişime geçerek merkezler hakkında bilgi alınabilir.

6.7. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çağrı Merkezleri

6.7.1. Alo 183 Şiddetle Mücadele Hattı

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çağrı merkezlerinden **Alo 183 Şiddetle Mücadele Hattı** aracılığı ile aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ile gaziler ve gazi yakınlarına yönelik hizmetlere ilişkin aramalar değerlendirilerek rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.

İhmal, istismar ve şiddet vakaları veya töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için tedbir mahiyetindeki ihbarlar da alınmakta, acil durumlarda vakanın bulunduğu ilde görevli acil müdahale ekip sorumlusuna ve/veya kolluk kuvvetlerine bildirilmektedir. Acil müdahale ekibi vakayı değerlendirmekte, gerekli durumlarda emniyet veya jandarma birimleri ile koordinasyon sağlayarak, en kısa zamanda müdahale edilmesi sağlanmaktadır.

- Alo 183 Hattı, 7 gün 24 saat kesintisiz hizmet vermektedir.
- Alo 183 Hattına yurt içinden yapılan aramalar ücretsizdir.
- Kürtçe ve Arapça bilen personel bu dillerde gelen çağrıları cevaplamaktadır.
- Alo 183 Hattına işaret dili tercümanı görevlendirilerek, işitme ve konuşma engelli vatandaşlarla, 3G uyumlu telefonlar ile hafta içi 08:00 – 24:00 saatleri arasında, cumartesi günü ise 08:00-17:00 saatleri arasında **05493810183** nolu hat üzerinden görüntülü görüşme yapılabilmektedir.
- Bakanlık hizmetlerinin daha etkin verilebilmesi için tüm mobil ve sabit telefon operatörleri ile yazışma yapılarak, vatandaşların Alo 183 Hattı'na ücretsiz kısa mesaj gönderebilmesine olanak sağlanmıştır.
- İşitme ve konuşma engelli vatandaşlar, tüm cep telefonu operatörlerinden ad-soyad, T.C kimlik numarası ve taleplerini içeren mesaj yazarak 183 numarasına gönderebilmekte, talepler ilgili personel tarafından değerlendirilerek telefon veya kısa mesaj ile vatandaşlara geri dönüş yapılarak bilgi verilmektedir.
- Yurt dışında yaşayan vatandaşlar **00903122539200** numaralı telefondan çağrı merkezine ulaşabilmekte, Bakanlığımızın görev alanı kapsamında yer alan hizmetler ile ilgili gerekli rehberlik ve yönlendirme hizmeti alabilmektedir.

6.7.2. Alo 144 Sosyal Yardım Hattı

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çağrı merkezlerinden **Alo 144 Sosyal Yardım Hattı** aracılığı ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülen yardımlar ile proje destekleri hakkında yapılan her türlü talep, öneri ve şikâyetler alınmakta, veri tabanı incelenerek arayan kişiye başvuru durumu hakkında bilgi verilmekte, ilgili il/ilçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına yönlendirme yapılmaktadır.

- Alo 144 Sosyal Yardım Hattı hafta sonu ve resmi tatil günleri hariç olmak üzere hafta içi 08:00 - 18:00 saatleri arasında hizmet vermektedir.
- Alo 144 Hattına yurt içinden yapılan aramalar ücretsizdir.
- Kürtçe ve Arapça bilen personel bu dillerde gelen çağrıları cevaplamaktadır.
- Türk İşaret Dili tercümanları ancak işaret dili ile iletişim sağlayabilen engelli vatandaşlarla **05494412144** nolu hat üzerinden görüntülü görüşme ile destek vermektedir.
- Bakanlık hizmetlerinin daha etkin verilebilmesi için tüm mobil ve sabit telefon operatörleri ile yazışma yapılarak, vatandaşlar Alo 144 Hattı'na ücretsiz kısa mesaj gönderilebilmektedir.
- İşitme ve konuşma engelli vatandaşlar, tüm cep telefonu operatörlerinden ad-soyad, T.C kimlik numarası ve taleplerini içeren mesaj yazarak 144 numarasına gönderebilmekte, talepler ilgili personel tarafından değerlendirilerek telefon veya kısa mesaj ile vatandaşlara geri dönüş yapılarak bilgi verilmektedir.

6.7.3. AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi

AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi; Türk işaret dilini kullanan sağır/işitme kayıplı bireylerin, kamu kurum ve kuruluşları ile beraber, sosyal hayatlarında her an gelişebilecek iletişim durumlarında ve ihtiyaçlarında; erişim sağlayarak iletişim ihtiyacını çözebileceği, uzaktan görüntülü Türk işaret dili tercümanlığı hizmeti alabileceği bir iletişim merkezidir.

Merkezde 10 Türk işaret dili tercümanı görüntülü olarak arayan vatandaşlara çeviri hizmeti sunmaktadır.

Çalışma Saatleri: Haftanın her günü 08:00-22:00 saatleri arasında hizmet verilmektedir.

Kimler Kullanabilir?

AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi'nin kullanıcıları arasında, Türk işaret dili tercümanlarına tek tuş üzerinden arama yaparak erişim sağlayan işitme kayıplı/sağır kullanıcılar yanında işitme kayıplı danışana, veliye ya da müşteriye ulaşmak isteyen işiten toplumun üyeleri de bulunmaktadır.

İletişim Merkezinde Çeviri Hizmeti İki Şekilde Verilmektedir.

1. **"Telefon tercümanlığı"** ile işitme kayıplı/sağır ya da işiten birey görüntülü arama yolu ile ulaştığı merkez personeline (TİD tercümanı) ulaşmak istediği kişi ya da kurumun numarasını vererek talebini bildirmektedir. Merkezde bulunan görevli, gelen talebe göre istenilen kişi ya da kurumu telefonla arayarak talebi gerçekleştirmektedir. İşlem esnasında görüşmeler kayıt altına alınmaktadır. Bu hizmet türünde iletişim kurulmak istenen kişi ile sağır/işitme kayıplı kişi birbirinden farklı ortamlardadır. Tercüman eş zamanlı olarak sağır kullanıcı ile görüntülü görüşme yaparken sesli arama yoluyla da vatandaşın istediği kişiye ulaşarak iki yönlü hizmet vermektedir.

2. Uzaktan TİD Tercümanlığı/Çevirmenliğinde, işitme kayıplı/sağır birey ile iletişim kurulmak istenen ikinci kişi aynı ortamdır. İşiten birey ile işitme kayıplı/sağır arasında gelişen diyaloga TİD tercümanı aracılık etmektedir.

Nasıl Kullanılır?

Uygulamaya Bakanlık internet sayfası üzerinden ve mobil uygulama üzerinden erişim sağlanabilmektedir.

1. Mobil Uygulama: Akıllı telefonlara indirilen mobil uygulamaya bir kez kayıt oluşturduktan sonra kullanıcılar kolaylıkla tercümana ulaşabilmektedir.

Erişim adresleri aşağıda yer almaktadır.

iOS: <https://apple.co/3GtWnNo>

Android: <https://play.google.com/store/apps/details?id=tr.gov.aile.ailem>

2. Web Uygulaması: Bakanlığımız internet sayfası üzerinden kullanıcılar kayıt oluşturabilir ya da daha önce oluşturdukları kayıt üzerinden kullanıcı bilgileri ve şifrelerini kullanarak tercümana ulaşabilmektedirler.

Web uygulamasına <https://ailemtid.aile.gov.tr/auth> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

6.7.4. Türk İşaret Dili ile Bilgi ve Hizmetlere Erişim

İşaret Dili; el, yüz, gövde hareketleri ile işaret alanı kullanılarak üretilen, kendine özgü dil bilgisi kuralları olan, herhangi bir sözlü dilden uyarlanmamış görsel uzamsal dillerdir. Sözlü dillerde olduğu gibi işaret dilleri de coğrafi ve kültürel farklılıklardan etkilenmekte ve nesilden nesile aktarılmaktadır.

Ülkemizde Türk işaret dili kullanılmaktadır.

Türk İşaret Dili Tercümanlığı Hizmeti

Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatında Türk işaret dili tercümanları 2007 yılından itibaren görev yapmaktadır.

Çalışma Alanları;

- Bakanlığımız iş ve işlemlerinde,
- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından gelen taleplerde,
- İşitme kayıplı bireylerin bireysel başvurularında,
- Toplantı, seminer, konferans gibi etkinliklerde tercümanlar Türk işaret dilinde çeviri hizmeti sunmaktadır.

Nasıl Hizmet Alınır?

İşitme kayıplı bireyler herhangi bir kamu kurumunda ya da sağlık, emniyet gibi işlemlerinde iletişim sorunu yaşadığı durumlarda il müdürlüklerimize bireysel olarak başvuru yapabilmekte, önceden hazırlanmış olan matbu dilekçeyi yine tercümanların desteği ile doldurarak uzman personelden destek alabilmektedir.

Ayrıca emniyet, mahkeme gibi diğer kamu kurum ve kuruluşları da işitme kayıplı bir vatandaşın iş ve işlemlerinde, işlem gün ve saatini belirterek resmi yazı ile illerde görevli olan personelimizden çeviri desteği alabilmektedir.

7. Diğer Kurumlar Tarafından Sunulan Hizmetler ve Şehit Çocuklarının Hakları

7.1. Muhtaç Aylığı

Vakıflar Genel Müdürlüğüne, Vakıflar Yönetmeliği hükümleri uyarınca vakfiyelerde yer alan hayır şartlarının yerine getirilmesi amacıyla muhtaç durumda bulunan engelliler ile yetimlere aylık bağlanmaktadır.

Muhtaç Aylığından Yararlanma Şartları

Annesi ya da babası olmayan muhtaç çocuklar ile %40 ve üzeri engelli olan muhtaçlara aşağıdaki şartların tamamını sağlamaları halinde muhtaç aylığı bağlanır.

- Sosyal güvencesi olmaması,
- Herhangi bir gelir veya aylığı bulunmaması,
- Mahkeme kararı veya kanunla bakım altına alınmamış olması,
- Gelir getirici taşınır ve taşınmaz malı mevcut olmaması veya olup da bunlardan elde edeceği aylık ortalama gelirinin bu yönetmelikle belirlenen muhtaç aylığı miktarını geçmemesi.

Başvuru İçin Gerekli Belgeler

- Muhtaç aylığı başvuru formu
- Engelliler için özrünü belirten sağlık kurulu raporu

Başvuru Yeri ve Şekli

Muhtaç aylığı talebinde bulunan kişiler başvuru formunu doldurup imzaladıktan sonra engelli ise özrünü belirten sağlık kurulu raporunu ekleyip, ikamet ettiği ilin bağlı olduğu Vakıflar Bölge Müdürlüğüne şahsen veya posta yoluyla göndererek başvuru yapabilir.

Aylık alanların; vefatı, muhtaçlığın ortadan kalkması ya da bakım altına alınması, yetim erkek çocuğun 18 yaşını, yükseköğrenimde ise 25 yaşını tamamlaması, aylığın aralıksız 3 ay alınmaması halinin tespitini takip eden ay başından itibaren aylıkları kesilir.

7. Diğer Kurumlar Tarafından Sunulan Hizmetler ve Şehit Çocuklarının Hakları

7.2. Şehit Çocukları İçin Eğitim ve Öğretim Yardımı

Şehit çocuklarına her ay için; ilköğretimleri sırasında (1.250), ortaöğretimleri sırasında (1.875) ve yükseköğretimleri sırasında (2.500) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda eğitim ve öğretim yardımı yapılmaktadır. Ödemeler Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından gerçekleştirilmektedir.

7.3. Şehit Çocukları İçin Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz Kontenjan

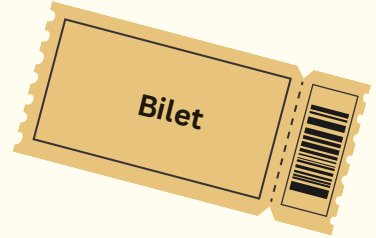
Şehit çocukları %3'lük kontenjan dâhilinde özel öğretim kurumlarında ücretsiz olarak okutulmaktadır. Yararlanmak isteyen hak sahiplerinin il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerine ya da ilgili özel öğretim kurumuna başvurmaları gerekmektedir.

7.4. Şehit Çocukları İçin Sosyal Tesislerden Yararlanma Hakkı

2006/16 sayılı Başbakanlık Genelgesi gereğince; şehit çocukları kamu kurum ve kuruluşlarına ait misafirhane ve sosyal tesislerden bu kurum ve kuruluşların kendi personeline uyguladığı ücret tarifesine göre yararlandırılmaktadır. Hak sahiplerinin ilgili kurumlara müracaat etmeleri gerekmektedir.

7.5. Şehit Çocukları İçin Müze ve Ören Yerlerinden Ücretsiz Yararlanma Hakkı

Şehit çocukları "Müze ve Ören Yerlerine Girişlerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Yönergesi" esaslarına göre, Kültür ve Turizm Bakanlığına ait tarihi ve turistik yerlerden ücretsiz olarak yararlanabilmektedir.

7.6. Şehit Çocukları İçin Devlet Tiyatrolarından Ücretsiz Yararlanma Hakkı

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü tarafından şehit çocukları tiyatro oyunlarına sezon boyunca ücretsiz katılabilmektedir.

7. Diğer Kurumlar Tarafından Sunulan Hizmetler ve Şehit Çocuklarının Hakları

7.7. Şehit Çocukları İçin Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü Yurt ve Kredi Önceliği

Şehit çocukları devlete ait yurtlar ile öğrenim kredileri ve burslardan öncelikli olarak yararlandırılmaktadır. Ayrıca bu çocuklardan, devlete ait yurtlarda kalmaları halinde yurt ücreti ve depozito alınmamaktadır. Müracaatlar Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğüne yapılmaktadır.

7.8. Şehit Çocukları İçin Yükseköğrenim Harç ve Ücret Muafiyeti

Şehit çocukları katkı payı ve öğrenim ücretinden muaf tutulmuştur. Hak sahiplerinin, durumlarını gösterir belge ile öğrencisi oldukları üniversitenin ilgili birimlerine başvurmaları gerekmektedir.

7.9. Şehit Çocukları İçin ÖSYM Sınav Ücreti Muafiyeti

14 Ocak 2019 tarihli ÖSYM Yönetim Kurulu toplantısında alınan karar gereği, ÖSYM tarafından uygulanan sınavlara başvuruda bulunan şehit çocuklarından sınav ücreti, başvuru hizmet ücreti ve yerleştirme ücreti alınmamaktadır.

7.10. Şehit Çocukları İçin Yükseköğretim Kurumlarında Özel Öğrenci Statüsünde Eğitim Alma Hakkı

12/09/2018 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında; 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terörle mücadele ederken hayatını kaybeden Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetler personeli ile 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişiminde şehit olanların ülkemizdeki ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki yükseköğretim kurumlarında kayıtlı çocuklarının ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarında özel öğrenci olarak eğitim alabilmeleri kararlaştırılmıştır. Bu konudaki müracaatlar özel öğrenci statüsünde eğitim almak istenilen üniversitelere yapılmaktadır.

7. Diğer Kurumlar Tarafından Sunulan Hizmetler ve Şehit Çocuklarının Hakları

7.11. Şehit Çocukları İçin Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Okullarda Yatılılık, Bursluluk, Sosyal Yardımlar ve Okul Pansiyonlarından Yararlanma Hakkı

Şehit çocukları, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda yatılılık, bursluluk, sosyal yardımlar ve okul pansiyonlarından ayrılan kontenjan dâhilinde öncelikli olarak yararlandırılmaktadır.

7.12. Şehit Çocukları İçin Askeri Okullara Öncelikle Alınma Hakkı

Şehit TSK personelinin (yedek subay, erbaş ve er dâhil) çocuklarına, askeri okullara girişte, giriş koşullarını sağlamaları halinde ek puan veya kontenjan verilerek öncelik sağlanmaktadır.

7.13. Şehit Çocukları İçin İkametine Yakın Yerde Askerlik Hizmeti Yapma Hakkı

Şehit TSK personelinin (yedek subay, erbaş ve er dâhil) askerlik hizmeti yapacak çocuklarının dağıtımları mümkün olduğunca ikamet ettikleri yere yakın birlik, kurum ve karargâhlara yapılmaktadır.

8. Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocuklar İçin Neler Yapabiliriz?

Kadim medeniyetimizden gelen mirasla toplumumuz ebeveyn kaybı yaşamış çocukları koruyup kollamak konusunda hassastır. Çocuklar ve ailelerine yardım etme ve onların karşılaştıkları zorlukları aşma konusunda devletimiz birçok yönden destek olmaktadır. Duyarlılık ve sorumluluk sahibi bireyler olarak bizler de sahip olduğumuz imkânlar, eğitim, ilgi ve uzmanlık alanımız çerçevesinde ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara destek olabiliriz.

Çocuklar İçin Yapabileceklerimiz:

- Çevremizdeki ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara ihtiyaç duydukları konularda imkânlarımız ölçüsünde destek olabiliriz.
- Çocuklara ve ailelerine karşılaştıkları güçlükler ve ihtiyaç duydukları yardımlara ulaşmaları noktasında sorumluluk alabiliriz.
- Anne ve/veya babası vefat eden ve eğitim çağında olan çocukların, bu süreci daha kolay atlatabilmeleri için onlara gerekli yakınlığı gösterebilir, çocuklara ve geride kalan ebeveynlerine destek olabiliriz.
- Her çocuk, kendisini seven ve koruyan bir aile yanında yaşamayı hak etmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluşlarda ebeveyn kaybı yaşamış çocuklar da bulunmaktadır. Ebeveynlerinden yoksun bir şekilde yaşayan bu çocuklara koruyucu aile olabiliriz. Bu konuda, bulunduğumuz ildeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine başvuru yapabiliriz.
- Yas tutan bir çocuğu destekleme, söylenmesi ve söylenmemesi gereken ifadelerle ilgili doğru kaynaklardan doğru bilgiler edinerek onlara daha bilinçli yaklaşabiliriz. Bu bilinci kazandığımızda "Annen/baban için güçlü olmalısın. Annen/baban zaten üzgün bir de sen üzüyorsun" gibi yanlış ifadelerin önüne geçebiliriz.
- Devlet koruması altında olanlar dâhil olmak üzere ebeveyn kaybı yaşamış çocuk ve ailelerine gönüllü olarak destek olabiliriz. Bu amaçla okul veya ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapabiliriz.
- Uzmanlık ve ilgi alanımız çerçevesinde, ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara ve ailelerine psikolojik, sosyal ve hukuksal destek sunabiliriz.
- Ulusal ve uluslararası düzeyde ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara yönelik çalışmaları yürüten kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına katkı sunabiliriz.

BİLGİ VE DESTEK KAYNAKLARI

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iletişim ve adres bilgisi için

<https://www.aile.gov.tr/iletisim/bakanlik-iletisim-bilgileri/merkez-teskilati/>

Aile ve Sosyal Hizmetler il müdürlükleri iletişim ve adres bilgileri için

<https://www.aile.gov.tr/iletisim/bakanlik-iletisim-bilgileri/tasra-teskilati/>

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sosyal hizmet merkezleri iletişim ve adres bilgileri için

<https://www.aile.gov.tr/iletisim/bakanlik-iletisim-bilgileri/shm/>

Aile ve Toplum Hizmetleri kapsamında hazırlanan Gençler İçin Eğitim Paketi, Aile Eğitim Programı Yayınları, Evlilik Öncesi Eğitim Programı ve Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik Arapça Aile Eğitim Programı içerikleri için

<https://www.aile.gov.tr/athgm/yayin-kaynak/yayinlar/>

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı birimleri tarafından sunulan hizmetler konusunda ayrıntılı bilgi için

<https://www.aile.gov.tr/>

Bakım Sürecinde Yer Alan Profesyoneller İçin Vesayet İşlemleri ve Vasilik Süreci Hakkında Açıklayıcı Rehber

<https://www.aile.gov.tr/media/55976/vesayet-islemler-ve-vasilik-sureci-hakkinda-aciklayici-rehber.pdf>

Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programı Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesi ve Hayata Hazırlama Modülü

https://www.aile.gov.tr/media/131904/c-odep_afet-do-nemi-rev_20230405.pdf

Çocuklara Yönelik Kitap ve Oyuncak Seçiminde Ailelere Öneriler

https://www.aile.gov.tr/media/107608/cocuklara-yonelik-kitap-ve-oyuncak-seciminde-ailelere-oneriler_1.pdf

Çocuklarda Mahremiyet Bilinci Rehberi

<https://www.aile.gov.tr/media/129755/cocuklardamahremiyetbilincikitabi.pdf>

Çocuk Yetiştirmede Temel Beceriler

<https://www.aile.gov.tr/media/93058/cocuk-yetistirmede-temel-beceriler.pdf>

Ebeveyn Kaybı yaşamış çocuklara ve ailelerine yönelik bilgilendirme broşürleri

<https://aile.gov.tr/chgm/tanitimler>

BİLGİ VE DESTEK KAYNAKLARI

Engelli bireylere yönelik hizmetler konusunda ayrıntılı bilgi için

<https://www.aile.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

Engelli bireylere yönelik özel bakım merkezleri, umut evleri ile Bakanlığımıza bağlı bakım, rehabilitasyon ve aile danışma merkezlerinin iletişim ve adres bilgileri için

<https://www.aile.gov.tr/eyhgm/kuruluslar/engelli/>

Kadın hizmetlerine yönelik ayrıntılı bilgi için

<https://www.aile.gov.tr/ksgm/faaliyetler>

Ölüm işlemleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için

<https://www.nvi.gov.tr/olum-islemleri>

Ölen sigortalının hak sahiplerine ilişkin ayrıntılı bilgi için

http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/emekli/olen_sigortalinin_haksahipleri/olum_ayligi

Psikososyal Destek Çalışmalarında Afet Döneminde Çocuklara Yaklaşım Rehberi

https://www.aile.gov.tr/media/131751/psd_rehber_20230315_poz_baski_web-1.pdf

Sosyal hizmet konusunda ayrıntılı bilgi için

<http://www.alo183.gov.tr/>

Sosyal yardımlar konusunda ayrıntılı bilgi için

<https://www.aile.gov.tr/sygm/tanitimlar/>

<https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/>

<https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/proje-destek-programlarimiz/>

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları (SYDV) iletişim ve adres bilgileri için

<https://www.aile.gov.tr/iletisim/bakanlik-iletisim-bilgileri/sydv/>

Şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler konusunda detaylı bilgi için

<https://www.aile.gov.tr/syggm/s-s-s/>

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) iletişim ve adres bilgileri için

<https://www.aile.gov.tr/iletisim/bakanlik-iletisim-bilgileri/sonim/>

KAYNAKÇA

Akbulut, B. (2013). Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, 541-586.

Aral, N. & Baran, G. (1981). Çocuk Gelişimi. İstanbul: YA-PA Yayın A.Ş.

Arslan, B. Ş. & Buldukoğlu, K. (2019). Yasın Aile Üzerine Etkilerini Azaltmak İçin Uygulanan Yas Destek Programları. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 11(3), 402-407.

Attepe, A. G. S. (2010). Anne Baba Kaybının Çocuklar Üzerindeki Etkileri. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 23(23), 23-28. <https://doi.org/10.21560/spcd.22816>

Axline, V. M. (2019). Oyun Terapisi (Çev: Misli). Panama yay.

Bildik, T. (2013). Ölüm, Kayıp, Yas ve Patolojik Yas. Ege Tıp Dergisi, 4(52), 223-229.

Bonanno, George A. (2004). Loss, Trauma, and Human Resilience: Have We Underestimated the Human Capacity to Thrive After Extremely Aversive Events? American Psychologist, 59(1), 20-28. **doi:10.1037/0003-066X.59.1.20**

Balk, D. E., Zaengle, D. & Corr, C. A. (2011). Strengthening grief support for adolescents coping with a peer's death. School Psychology International, 32(2), 144-162. **<https://doi.org/10.1177/0143034311400826>**

Canan, İ. (1980). İslam'da Çocuk Hakları. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 7-22.

Çocukların Yas, Kayıp ve İyileşmelerine Yönelik Rehber (2021). 22.03.2021 tarihinde **<https://www.everystep.org/filesimages/Grief%20and%20Loss/ATP%20Childrens%20Guide%20to%20Grief.pdf>** adresinden erişilmiştir.

Dirican, R. (2018). Tarihi Süreçte Çocukluk ve Çocuk Hakları. Çocuk ve Gelişim Dergisi (ÇG-D), 2, 51-62. 09 09, 2021 tarihinde **<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/607131>** adresinden erişilmiştir.

Dyregrov, A. (2000). "Çocuk, Kayıplar ve Yas, Yetişkinler İçin El Kitabı". Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.

Elibol, F. (2020). Bebeklerde Bilişsel Gelişim. F. Turan, & A. Yükselen içinde, Çocuk Gelişimi 1 Bebeklik Döneminde Gelişim (s. 146-164). Ankara: Hedef CS Basın Yayın.

KAYNAKÇA

Favazza, P. C. & Munson, L. J. (2010). Loss and Grief in Young Children. *Young Exceptional Children*, 13(2), 86–99. <https://doi.org/10.1177/1096250609356883>

Holland, J. (2008). How schools can support children who experience loss and death, *British Journal of Guidance & Counselling*, 36:4, 411–424, **doi: 10.1080/03069880802364569**

Kılıç Ceyhan, E. (2023). Forgotten Mourners: Reaching Grieving Children through School. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 13(3), 449–476., **doi: 10.26579/jocress.13.3.8**

Kılıç Ceyhan, E. (2023). Okul Ortamlarında Klinik Sosyal Hizmet: Yas Tutan Çocuğa Yardım, Klinik Sosyal Hizmet Müdahalesi ve Uygulama Alanları, Nobel Yayınevi, Editör: Ünlü İ.İ., Karaağaç, H., Çalık Var, E., Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 335, ISBN:978-625-397-571- 5.

Köseoğlu, S. & Yıldız, Y. (2018). Tek Ebeveynli Çocukların Yaşam Deneyimleri. *HAYEF: Journal of Education*, 15(2), 80–98. **doi:10.26650/hayef.2018.15.2.0009**

Köylü, M. (2004). Ölüm Olayının Çocuklar Üzerine Etkisi ve “Ölüm Eğitimi”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), 95–120.

Massat, C. R. , Moses, H. & Ornstein, E. (2008). Grief and loss in schools: A perspective for school social workers. *School Social Work Journal*, 33(1), 80–96.

Pattison, E. M. (1977). The living-dying process. In C. A. Garfield. (Ed.), *Psychosocial care of the dying patient* (pp. 133–168).

Pomeroy, E. C. & Garcia, R. Bradford. (2011). *Children and loss : a practical handbook for professionals*. Lyceum Books.

Reid, J. (2002). School Management and Eco-systemic Support for Bereaved Children and their Teachers, *International Journal of Children's Spirituality*, 7:2, 193–207, **doi:10.1080/1364436022000009109**

Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983). T. C. Resmi Gazete (2828, 27 Mayıs 1983).

Türk Dil Kurumu. (2021, 09 09). <https://sozluk.gov.tr/>: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.

Türk Medeni Kanunu. (2001). T. C. Resmi Gazete (4721, 8 Aralık 2001).

Viorst, J. (1986). *Necessary Losses: The Loves Illusions Dependencies and Impossible*. The Free Press.